

EXAMINATIONS AND ASSESSMENT CHIEF DIRECTORATE

Home of Examinations and Assessment, Zone 6, Zwelitsha, 5600

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA, Website: www.ecdoe.gov.za

2020 NSC CHIEF MARKER'S REPORT

SUBJECT:	SESOTHO HL
PAPER:	2
DURATION OF PAPER:	2 ½ hours

SECTION 1: (General overview of Learner Performance in the question paper as a whole)

Tshebetso ya bahlahlobuwa ke e bohareng. Sena se iponahatsa ka hore hodima ha bahlahlobuwa ba 1639 ba lebatowa, boholo ba bahlahlobuwa bo wetse bohatong ba 3 ka 29%. Tshebetso e bile e kgotsofatsang Karolong ya A hobane ho bonahetse ho se bahlahlobuwa ba latetse ditaelo tsa pampiri hoo ebang ba mmalwa haholo ba entseng kgetho e fosahetseng ya dipotso. Ho feta mona dithothokisong ba sebeditse ka mokgwa o kgotsofatsang.

SECTION 2:

Comment on candidates' performance in individual questions

(It is expected that a comment will be provided for each question on a separate sheet).

QUESTION 1
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
Potso ena ke potso ya moqoqo. Bahlahlobuwa ha ba ya ba le kgahleho ya ho kgetha ho araba potso ena ka ha ke bahlahlobuwa ba mmalwa haholo ba e arabileng. Tshebetso ya bahlahlobuwa e bile e mpe ka ho fetisisa ka ha boholo ba bahlahlobuwa ha ba a letho (0) a matshwao.

(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.
Potso ena e arabehile hampe hobane potso e ne batla bahlahlobuwa ba dumellane hore sethokhokisi se atlehile ho sebedisa dikapuo le kgetho ya mantswe ho hlakisa molaetsa wa thothokiso. Bahlahlobuwa ba arabile ka ho kgetha makgabane a sebedisitsweng thothokisong ntle le ho bontsha hore molaetsa. Ba nkile ka hore thothokiso e hloka hore ba fane ka makgabane, mme sena se ba behile ka mosing. tebello e ne e le hore ba fane ka dikapuo le kgetho ya mantswe ha mmoho le molaetsa

(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.
Bahlahlobuwa ba tlameha ho rutwa ho qolla mantswe ebang potso e itshetlehile ho yona pele ba ka leka ho araba potso.
(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.
Bahlahlobuwa ba ntse ba hloleha ho ngola sebopeho sa moqoqo ha ba araba Potso ya 1 kgate ha ho tshwauwa sebopeho le sona se ntse abelwa matshwao. Matitjhere a eletswa hore ba rute baithuti hore selekela se ngolwa jwang ka tsela ya hore selekela se bontshe hore moqoqo o tla bua ka eng mme le phethelo e bontshe hore moqoqo o fihlela pheletsong.

QUESTION 2
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
Potso ena e arabilwe ke baithuti ba bangata haholo. Bahlahlobuwa ba bontshitse boiteko bo mahareng hobane ho bonahetse ba hlotswe ke potso ya 2.1, 2.3 le 2.3
(b) Why was the question was poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.
<p>Lebaka le entseng hore potso e se arabehe hantle ke hobane ho dipotso tsena:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1. Potsong ena ho bonahetse bahlahlobuwa ba bontshitse ho se tsotelle. Potso e ne e hloka hore bahlahlobuwa ba fane ka molathothokiso moo ho sebedisitsweng kgonyetso. Bahlahlobuwa ba qotsitse lentswe 'Fatshe, sebakeng sa molathothokiso 2.3 Potso e ne hloka hore bahlahlobuwa ba fane ka moelelo o otlohloleng ho molathothokiso. Bahlahlouwa ba arabile ka hore sethokhokisi se ja jwang ba dikgomo. Tebello e ne e le ho fana ka moelelo o otlohloleng o reng o se a hlanya.
(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.
<ul style="list-style-type: none"> Baithutii ha ba eletswa hore ba bale potso ka kutlwisiso pele ba ka araba potso. Baithuti ha rutwe meeelo yohle e patehileng ha mmoho le e otlohloleng e bang e hlahella thothokisong. Sena se tla thusa hore ba se be le bothata ha ba tlameha ho araba potso e batlang moelelo.

<p>(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.</p> <p>Ho bonahetse bahlahlobuwa ba sa tsebe moelelo o otlohleng, ka hoo ha ba rutwe moelelo e otlohleng ha mmoho le e patehileng. Ba kgothalletswe hore ba sebedise dikapolelo le maelana puong ya bona ya ka mehla.</p>
QUESTION 3
<p>(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?</p> <p>Potso ena ho bonahetse e arabilwe , mme tshebetso ya bahlahlobuwa ke e mahareng.</p>
<p>(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.</p> <p>Ke dipotsong tse latelang moo bahlahlobuwa ba hlohleng ho fana ka dikarabo tse nepahetseng:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.2 Potso e ne hloka hore bahlahlobuwa ba fane ka phetapheto ya moelelo. Dikarabo tsa bahlahlobuwa di ne di hlahisa phetapheto ya moelelo ka mantswe maoma le metwa /maoma le mehwabadi mme ba ne sa nepe hobane 'maoma a hlahisa leqeba' Tebello e ne e le araba ka hore ke mehwabadi le metwa. 3.3. Potso e ne e batla bahlahlobuwa ba hlahise maikutlo a thothokiso yohle mme ba tshehetse karabo. Bahlahlobuwa ba ne hlahisa Sehalo sa ditemanathothokiso tse fapaneng eseng maikutlo mme ba tshehetse ka hore ha ho moo ba balehelang teng. Tebello e ne hore ba fane ka maikutlo a bontshang ho hauhela mohahlula e le ng kgale o teana le mathata bophelong.
<p>(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.</p> <ul style="list-style-type: none"> Matitjhere a kgothalletswa ho ruta baithuti mefuta yohle ya diphetapheto. Baithuti ha ba hlokomediswe hore phapang e teng dipakeng tsa sehalo le maikutlo sena se totobatsa hore sehalo ke seo sethokiso se nang le sona nakong eo se ngolang thothokiso mme maikutlo a qholotseha ho mmadi wa thothokiso eseng ho motho ebang thothokiso e lebistswe ho yena.
<p>(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ho bonahetse ba sa tsebe hore phetapheto ya moelelo e hlahiswa ke mantswe a nang le moelelo o le mong melathothokisong e fapaneng ka ha ba hlahisitse manantswe maoma le metwa e fumanehang molathothokisong o le mong. Bahlahlobuwa ho bonahetse ba sa tsebe phapano pakeng tsa sehalo le maikutlo. Matitjhere a eletswa ho ruta bana hore sehalo se fapane jwang ho maikutlo. Ho feta mon aba utlwisise hore sehalo se lebistswe ho mang.

QUESTION 4
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
Potso ena ho bonahetse e arabilwe ke bongata ba bahlahlobuwa, mme tshebetso ya bahlahlobuwa ke e mahareng hobane ho teng dipotso ebang ba hlolehile ho fana ka dikarabo tse nepahetseng.
(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.
<p>Potso ena e arabelehile hampe hobane dikarabo tsa dipotso tseo bahlahlobuwa ba faneng ka tsona di fosahetse, mme tsona ke tse latelang.</p> <ul style="list-style-type: none"> 4.4. Potso ena e ne e batla hore bahlahlobuwa ba hlalose hore sethothokisi se sebedisitde pheteletso ho hlakisa moelelo jwang ho molathothokiso. Dikarabo tsa bahlahlobuwa ha di bontshe moelelo wa pheteletso potsong hobane ba re ha ho motho ya ka rekelang motho lehodimo ba hanyetsana le molathothokiso. Tebello e ne e le hore ba hlakise setshwantsho se fetelletseng kamoo motho a ka atsetsang motho wah ae ntho e toma (kgolohadi) ho totobatsa mokgwa oo a mo ratangka wona. 4.5 Potso ena e ne e batla bahlahlobuwa ba fane ka moelelo o otlohlileng wa molathothokiso. Bahlahlobuwa ba bolela hore le ha batho ba ka etsa ke o bone o tla a mo rata. Tebello e ne e le hore ba hlakise ntlha le ha ya se a batla ho fetola maikutlo ka baka la bofokodi ba botho, a se ke a etsa jwalo.
(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.
<ul style="list-style-type: none"> Matitjhere a eletswa hore a rute dikapolelo tse hlahellang dithothokisong. Baithuti ha rutwe meelelo yohle e patehileng ha mmoho le e otlohlileng e bang e hlahella thothokisong. Sena se tla thusa hore ba se be le bothata ha ba tlameha ho araba potso e batlang moelelo.
(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.
Ho bonahetse bahlahlobuwa ba sa tsebe moelelo o otlohlileng, ka hoo ha ba rutwe meelelo e otlohlileng ha mmoho le e patehileng e hlahellang thothokisong. Ba kgothalletswe hore ba sebedise dikapolelo le maelana puong ya bona ya ka mehla.

QUESTION 5
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
Potsong ena e tlamang ho bonetse bahlahlobuwa ba latetse ditaello hobane ba e arabile kaofela. Tshebetso ke e kgotsofatsang hobane boholo ba bahlahlobuwa ba kgonne ho fumana matshwao dipakeng tsa (5- 10).

(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.
<p>Bahlahlobuwa ho bonahetse ba sa fana ka dikarabo tse nepahetseng dipotsong tse latelang:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 5.4. Potso e ne batla bahlahlobuwa ba hlalose mohopolo o hlahellang melathothokisong 13 le 14. Dikarabo tsa bahlahlobuwa di ne di bontsha ha dipidisi di fedile dipetlele mme bakudi ba di hloka. Tebelllo e ne le hore ba bontshe hore dipidisi dipetlele di fela ka lebaka la ho utsuwa ke ba sebedisang dithethefatsi mme ba etse metswako ba nto tsuba • 5.6 Bahlahlobuwa ba ne hlahisa Sehalo sa kgalemo sa ditemanathothokiso tse fapaneng eseng maikutlo mme ba tshehetse ka hore ha di a loka. Tebello e ne e le hore ba bontshe maikutlo a fapaneng a bontshang kgauhelo, mme ba tshehetse bokotsi ba tsona ka ho fapana.
(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.
<ul style="list-style-type: none"> • Baithuti ha ba rutwe phapang dipakeng tsa mohopolo le ntlha. • Baithuti ha ba hlokomediswe hore phapang e teng dipakeng tsa sehalo le maikutlo sena se totobatsa hore sehalo ke seo sethokiso se nang le sona nakong eo se ngolang thothokiso mme maikutlo a qholotseha ho mmadi wa thothokiso eseng ho motho ebang thothokiso e lebistswe ho yena.
(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.
<ul style="list-style-type: none"> • Bahlahlobuwa ho bonahala ba sa tsebe ho hlalosa mohopolo o hlahiswang ke molathothokiso ba qotsa molathothokiso o le jwalo. Matitjhere ba eletswe hore ba rute baithuti ho hlalosa mohopolo. • Bahlahlobuwa ho bonahetse ba sa tsebe phapano pakeng tsa sehalo le maikutlo. Matitjhere a eletswe ho ruta baithuti hore sehalo se fapane jwang ho maikutlo. Ho feta mona ba utlwisise hore sehalo se lebisitswe ho mang.

QUESTION 12
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
Tshebetso ya bahlahlobuwa e bile e mpe haholo hoo ebang ha ho mohlalobuwa le e mong a fumng matshwao a 20, ka hoo potso ena ha e a arabeha hantle hohang.
(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.
Potso e ne e hloka hore bahlahlobuwa bontshe ka moo tikoloho e na leng seabo ntshetsopeleng ya kgohlano ba ipapisitse le Dikgapane. Phoso e entsweng ke bahlahlobuwa ke ya hore ba arabile ka ho iqoqela ka dikahare tsa pale ba ikamahantse le Tutudu sebakeng sa hore ba ipapise le dikgapane. Sena se bontsha hore ha ba a utlwisisa potso. Tebello e ne e le hore ba bontshe hore tikoloho ya Thabure le Sedibeng e fetotse Dikgapane ka tsela

(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.
Bahlahlubuwa ha ba hlokomediswe hore pele ba ka araba potso ha ba utlwisise hore potso e batlang mme ba rutwe tsela ya ho hlwaya mantswa a bohlokwa potsong.
(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.
Ho ya ka dikrabo tsa bahlahlubuwa ho bonahetse e le hore buka ya pale e baduwe feela ante le hore sekwasekwe. Matijhere a eletswa hore hore buka e sekasekwe etswe ho ipapiswe le baphetwa bohle ba hlahellang ka hare ho sengolwa. Nakong ya dikopano tsa maqalo a selemo batshwai ba arolelane tsebo le matijhere
QUESTION 13
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
Bongata ba bahlahlubuwa ba kgethile potso ena, mme ho bonahetse tshebetso e le e bohareng hobane bahlahlubuwa ba sa fihli matshwaong a 18 le ho feta.
(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.
<p>Potso ena e arabehile hampe hobane dipotsong tse latelang bahlahlubuwa ba di fositse.</p> <ul style="list-style-type: none"> 13.2 Potso ena e ne e batla hore ba hlalose mantswa a Ntefeleng 'Empa ke tshaba ho ba phokojwe ya tshalamorao'ho hlakisa mokgwa wa sebaka sa Thabure jwang? Bahlahlubuwa ba arabile ka hore ba tshaba ho ikopela lerato ho monneng. Tebello e ne e le hore bahlahlubuwa ba hlalose ka hore banana bohle ba tswepetse tijhere Tutudu mahlo ohle ngwanana o bat la ho ba wa pele ho ratana le Tutudu. 13.4 Potso e ne e batla hore ba nnetefatse hore leshano ha le na mokoka ba ipapisitse le sehlohlolo sa sengolwa. Bahlahlubuwa ba arabile ka ho hlalosa ka hore leshano ha le patehe le a hlahella qetellong. Tebello e ne e le hore ba ipapise le sehlohlolo ka hore Thebe o lekile makgobonthithi ohle ho senya Tutudu lebitso empa nnete e ile ya hlahella ha Ntefeleng a se a bolella setjhaba hore o ronngwe ke Thebe ho hulela Tutudu molekong. 13.9 Potso e ne batla bahlahlubuwa ba bontshe ka moo sefutho sa tikoloho ya Thabure se ileng sa ikutlwahatsa kateng boitshwarong ba Dikgapane. Bahlahlubuwa ba arabile ka hore Dikgapane o ile a fetohela Thebe mme a ratana le Tutudu. Tebello e ne le hore ba bolele hore Dikgapane o fihlile a ikemiseditse ho sebetsa ka thata feela eitse hore Manthoto a mo hlasele a tlohela tsohle mme a itshwara jwalo ka matijhere a kgalle a Sedibeng. 13.10 Potso e ne e e batla hore bahlahlubuwa ba hlalose hore ho fetola mohopolo ha Dikgapane mabapi le Tutudu ho bopa tharahano ya pale jwang? Bahlahlubuwa ba arabile ka hore Dikgapane o ile a ratana le Tutudu ba qetella ba nyalane. Tebello e ne e le hore ba hlahise hore tharahano e bopehile ka hore Thebe o ile a hloka Mothusi ke ka hona a ileng a batla tshehetso ho tswa setjhabeng. Ho feta mona Tutudu o ne a se a fumane mothusi eo e leng Dikgapane ya tla mmolella sohle se rerwang ka yena.

(c) Provide suggestions for provement in relation to Teaching and Learning.
Matitjhere a kgothalletse baithuti hore pele ba ka araba potso, ba e bale ka kutlwisiso le hore ba tsebe ho hlwaya mantswe a bohlokwa potsong. Bahlahlobuwa ba kwetliswe dipotsong tse batlang bokgoni ba ho sekaseka dingolweng.
(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.
Ho bonahetse bahlahlobuwa ba araba potso ntle le ho utlwisisa hore potso e batlang. Nakong ya dikopano tsa maqalo a selemo batshwai ba arolelane tsebo le matitjhere.

QUESTION 20
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
Bahlahlobuwa ho bonahetse tshebetso ya bona e le e bohareng potsong ena hobane bahlahlobuwa ba ne fumana matswao a dipakeng tsa 8 - 13
(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.
Potso e hloka hore bahlahlobuwa ba dumellane/ hanane le mohoplo o reng Tsietsi o hlolehile/ ha a ya hloleha ho ba hlooho ya lelapa. Bahlahlobuwa ba arabile ba ikamahantse le Naledi ka hore Naledi o entse hantle ka ho ratana le Mohlouwa ha ba bang ba itse Naledi ha se ketso e ntle yah ore a ratane le mohlouwa. Sena se supa hore ba nkile ka hore potso e itshitlehile ho Naledi eseng hlooho ya lelapa. Tebello e ne e le hore ba hlahise ho dumela/ ho hanana/ mahlakore kabobedi a momahane ho hlakisa hore Tsietsi ke hlooho ya lelapa.
(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.
Matitjhere a kgothalletse baithuti hore pele ba ka araba potso, ba e bale ka kutlwisiso le hore ba tsebe ho hlwaya mantswe a bohlokwa potsong. Bahlahlobuwa ba kwetliswe dipotsong tse batlang bokgoni ba ho sekaseka dingolweng.
(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.
Ho bonahetse bahlahlobuwa ba araba potso ntle le ho utlwisisa hore potso e batlang. Nakong ya dikopano tsa maqalo a selemo batshwai ba arolelane tsebo le matitjhere
QUESTION 21
(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
Bongata ba bahlahlobuwa ba kgethile potso ena, mme ho bonahetse tshebetso e le e bohareng hobane bahlahlobuwa ba sa fihli matshwaong a 18 le ho feta.

(b) Why was the question poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.

Potso ena e arabehile hampe hobane dipotsong tse latelang bahlahlobuwa ba di fositse.

- 21.3 Potso e hloka hore bahlahlobuwa ba hlahise tihadimo ya mongodi mabapi le basadi ba motse wa Kgotsong ba tshehetse. Bahlahlobuwa ba arabile ka hore Mohlouwa o ne a robala le basadi ba kgotsong pele a ka ba hira mabenkelng a hae. Tebello e ne e le ho hlahisa tihadimo ya mongodi ke ya hore sheba basadi ba Kgotsong ba sa tshepahale.
- 21.4 Potso e ne batla hore bahlahlobuwa ba hlalose kamoo mongodi a sebedisitseng tlhoho ho senola maemo a ha Tsietsi. Bahlahlobuwa ba arabile ka hore Tsietsi o phela ka hara mathat ba hloleha ho hlahisa tlhaho. Tebello e ne e le hore ba amarabe ba ikahantse le pula eo e reng ha e na e bake mathata ha Tsietsi.
- 21.11 Potso e ne batla bahlahlobuwa ba hlakise phanyeho sengolweng. Bahlahlobuwa ba bonahetse bas a tsebe phanyeho hobane Karabo ya ya bona e e re Tsietsi o ile a ipolaya. Tebelello e ne ele ho hlahisa diketsahalo tseo e bang mongodi o siile babadi ba lebelletse ho di utlwa: Ha Naledi a se a ratana le Mohlouwa, Tsietsi o tla kgutlisetswa mosebetsing. Pheletso ya Thapelo ha e a hlakiswa.
- 21.12 Potso e ne e batla hore bahlahlobuwa ba bontshe ntlhakemo ya bona mabapi le ka moo mongodi a hlahisitseng tlhoho dingolweng mme ba tshehetse Karabo ya bona. Bahlahlobuwa ba bontshitse ha mongodi a atlehile hobane ke moo Tsietsi o kgonne ho bolaya batho bohle ba mo phatsamisang tseleng ya hae ya bophelo. Tebello e ne e le ho bontsha hore tlhoho dingolweng ke ha botle bo hlola bobele. Sengolweng sena mongodi o hlolehile ho hlahisa tlhoho ka ha Tsietsi o ile a hloleha ho fihlella ditabatabelo tsa hae bophelong, mme a qetella e se e le mmolayi.

(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning.

Matitjhere a kgothalletse baithuti hore pele ba ka araba potso, ba e bale ka kutlwisiso le hore ba tsebe ho hlwaya mantswe a bohlokwa potsong. Bahlahlobuwa ba kwetliswe dipotsong tse batlang bokgoni ba ho sekaseka dingolweng.

(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.

Ho bonahetse bahlahlobuwa ba araba potso ntle le ho utlwisisa hore potso e batlang. Nakong ya dikopano tsa maqalo a selemo batshwai ba arolelane tsebo le matitjhere

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITI YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2020

MATSHWAO: 80

NAKO: Dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 29.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLOBUWA

1. Bala ditaelo tsena ka hloko pele o qala ho araba dipotso.
2. O se ke wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima pele papetla ya dikahare leqepheng le latelang lena, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse botsitsweng dibukeng tseo o ithutileng tsona selemong sena. Ha o entse sena, bala dipotso tseo, mme e be o kgetha tseo o ratang ho di araba.
3. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO TSE THARO, e leng:

KAROLO YA A:	Dithothokiso	(30)
KAROLO YA B:	Padi/Sengolwa sa Boholoholo	(25)
KAROLO YA C:	Tshwantshiso	(25)
4. Araba dipotso TSE HLANO kaofela: TSE THARO (3) KAROLONG YA A, E LE NNGWE (1) KAROLONG YA B le E LE NNGWE (1) KAROLONG YA C ka mokgwa ona:

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO
Dithothokiso tseo o di rutilweng – Araba dipotso TSE PEDI.
Thothokiso eo o sa e rutwang – O TLAMEHA ho araba potso ena.

KAROLO YA B: PADI/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO
Araba potso E LE NNGWE: Padi kapa Sengolwa sa Boholoholo

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO
Araba potso E LE NNGWE.
5. KGETHO YA DIPOTSO KAROLONG YA B (PADI) kapa SENGOLWA SA BOHOLOHOLO LE YA C (TSHWANTSHISO)
 - Araba potso ya padi/ya sengolwa sa bohoholo le tshwantshiso tseo o ithutileng tsona FEELA.
 - Araba potso E LE NNGWE E TELELE le E LE NNGWE ya dipotso TSE KGUTSHWANE. Haeba o araba potso ya moqoqo KAROLONG YA B, o lokela ho araba dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA C. Haeba o araba potso tse kgutshwane KAROLONG YA B, o lokela ho araba potso ya moqoqo KAROLONG YA C. Sebedisa lenanennetefatso le hlahisitsweng leqepheng la 5 ho o thusa ho etsa kgetho ya hao.
6. BOLELELE BA DIKARABO
 - Potso ya moqoqo ya Dithothokiso e lokela ho arajwa ka mantswe a ka bang 250–300.
 - Potso ya moqoqo ya Padi/ya Sengolwa sa Boholoholo le Tshwantshiso e lokela ho arajwa ka mantswe a ka bang 400–450.
 - Bolelele ba dikarabo tsa dipotso tse kgutshwane bo tla laolwa ke kabo ya matshwao. Tsepama potsong, mme o se ke wa tswa lekoteng.
7. Latela ditaelo tse hlahang qalong ya KAROLO ka NNGWE ka hloko.

8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo kaha dipotso di nomorilwe pampiring ena ya dipotso.
9. Qala KAROLO E NNGWE le E NNGWE leqepheng LE LETJHA.
10. Sebedisa nako ya hao ka mokgwa o latelang:

KAROLO YA A: Metsotso e 40
KAROLO YA B: Metsotso e 55
KAROLO YA C: Metsotso e 55
11. Ngola ka mongolo o makgethe, mme o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE

Dintlha tse hlalishitsweng leqepheng lena di tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o ratang ho di araba ntle le ho qobelleha hore o bale pampiri yohle.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Dithothokiso tseo o di rutilweng: Araba dipotso TSE PEDI feela ho tsena.

NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO	NOMORO YA LEQEPHE
1. 'Ba ileng, ba ile'	Potso ya moqoqo	10	6
2. 'Se ikgantshel'	Dipotso tse kgutshwane	10	7
3. 'Ke ne nka balehela kae?'	Dipotso tse kgutshwane	10	8
4. 'O wa ka, ke wa hao'	Dipotso tse kgutshwane	10	9

MMOHO LE

Thothokiso eo o sa e rutwang: O TLAMEHILE ho araba potso ena.

5. 'Dithethefatsi'	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10	10
--------------------	----------------------------------	----	----

KAROLO YA B: PADI/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO

ELA HLOKO: Araba potso E LE NNGWE e telele le E LE NNGWE ya TSE KGUTSHWANE. Ha o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba e kgutshwane KAROLONG YA C. O lokela ho araba potso E LE NNGWE feela KAROLONG YA B le YA C.

PADI: Araba potso E LE NNGWE feela bukeng eo o e rutilweng.

6. <i>Botsang lebitla</i>	Potso ya moqoqo	25	11
7. <i>Botsang lebitla</i>	Dipotso tse kgutshwane	25	11
8. <i>Diepollo</i>	Potso ya moqoqo	25	14
9. <i>Diepollo</i>	Dipotso tse kgutshwane	25	14
10. <i>Mme</i>	Potso ya moqoqo	25	16
11. <i>Mme</i>	Dipotso tse kgutshwane	25	16
12. <i>Tutudu ha e patwe</i>	Potso ya moqoqo	25	18
13. <i>Tutudu ha e patwe</i>	Dipotso tse kgutshwane	25	18

KAPA

SENGOLWA SA BOHOLOHOLO: Araba potso E LE NNGWE feela ho sengolwa sa bohoholo.

14. <i>Ke qati e a lomisanwa</i>	Potso ya moqoqo	25	20
15. <i>Ke qati e a lomisanwa</i>	Dipotso tse kgutshwane	25	20

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO

Araba potso E LE NNGWE feela bukeng eo o e rutilweng.

16. <i>Seyalemoya</i>	Potso ya moqoqo	25	22
17. <i>Seyalemoya</i>	Dipotso tse kgutshwane	25	22
18. <i>Haeso Mafotholeng</i>	Potso ya moqoqo	25	25
19. <i>Haeso Mafotholeng</i>	Dipotso tse kgutshwane	25	25
20. <i>Lejwe la kgopiso</i>	Potso ya moqoqo	25	27
21. <i>Lejwe la kgopiso</i>	Dipotso tse kgutshwane	25	27

ELA HLOKO: DIKAROLONG tsa B le C, e NNGWE ya dipotso tse arajwang e tlameha ho ba ya MOQOQO, ha e nngwe e lokela ho ba ya di dipotso TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba dipotso TSE PEDI tsa mofuta wa moqoqo kapa TSE PEDI tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane.

LENANENNETEFATSO

Sebedisa lenanennetefatso lena qetellong ho nnetefatsa hore na efela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (✓)
A: DITHOTHOKISO (<i>tseo o di rutilweng</i>) (Potso ya moqoqo KAPA dipotso tse kgutshwane)	1–4	2	
A: DITHOTHOKISO (<i>eo o sa e rutwang</i>) (Dipotso tse kgutshwane)	5	1	
B: PADI (Potso ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	6–13		
KAPA		1	
B: SENGOLWA SA BOHOLOHOLO (Potso ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	14–15		
C: TSHWANTSHISO (Potso ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	16–21	1	
PALO YOHLE YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA.		5	

ELA HLOKO: DIKAROLONG TSA B le C, nnetefatsa hore o arabile potso E LE NNGWE YA MOQOQO le E NNGWE YA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba potso TSE PEDI tsa moqoqo kapa TSE PEDI tsa dipotso tse kgutshwane.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Karolong ena o botsitswe dithothokiso TSE HLANO (POTSO YA 1–5). Araba dipotso TSE THARO feela.

DITHOTHOKISO TSEO O DI RUTILWENG

Kgetha mme o arabe dipotso TSE PEDI feela dithothokisong tseo o di rutilweng selemong sena (POTSO YA 1 ho isa ho POTSO YA 4). O TLAMEHA ho araba POTSO YA 5, e leng thothokiso eo o sa e rutwang.

POTSO YA 1: POTSO E TELELE YA MOQOQO

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba potso e latelang.

BA ILENG, BA ILE – JG Mocoancoeng

- 1 Diolo tse ngata, tse motopo,
- 2 Mahlabatheng kwana Sahara,
- 3 Di supa moo re phomotseng,
- 4 Bahale ba ntwana ya Hitlara,
- 5 Sera sa tokoloho.
- 6 Re ne re bitswe ke balaodi,
- 7 Ba re e wetse kgomo Yuropo.
- 8 Ra tela menyaka le maifo,
- 9 Ho e namola e kgubedu,
- 10 Ntwana mahlomola.
- 11 Setumo e ne e se sepheo sa rona;
- 12 Dikgabiso re ne re sa di natse,
- 13 Ho lwana e ne e le mosebetsi wa rona,
- 14 Re lebaleng, le itshebeletse.
- 15 Ba ileng ba ile.
- 16 Leha re le hole le lona,
- 17 Re arohantswe ke dithota le mawatle,
- 18 Ka dipelo re haufi.
- 19 Lona, tswelang pele,
- 20 Re tla ithoballa.
- 21 Le se ke la re hlorela;
- 22 Phethisang takatso tsa rona;
- 23 Le hlole bora malapeng a lona,
- 24 Re phomole, le fumane kgotso,
- 25 Eo re e shwetseng.

Mongodi o atlehile ho sebedisa dikapuo le kgetho ya mantswe ho hlakisa molaetsa wa thothokiso ena. Dumellana kapa o hanane le polelo ena. Karabo ya hao e be bolelele ba mantswe a 250–300.

[10]

POTSO YA 2: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

SE IKGANTSHE! – TJ Mahapa

- 1 Se ka ikgantsha hle ngwaneso,
- 2 Fatshe le a potoloha, ke lebidi;
- 3 Ba neng ba tshwana le wena,
- 4 Kajeno ba tseba ho dumedisa.
- 5 Se ka ikgantsha hle ngwaneso,
- 6 Ha o thotse bohobe ba ho ja,
- 7 Nthwena ke ntlole ke o tlole,
- 8 Kajeno ke wena, hosane ke nna.
- 9 Ba kae boRamabenkele ngwaneso?
- 10 Ba neng ba ikgantsha tje ka wena,
- 11 Fu ba iphenithile la Judase Iskariotha;
- 12 Le wena lemoha se ka ikgantsha hle!
- 13 O kae morui elwa wa mohlala monene?
- 14 Kajeno o ja jwang le dikgomo,
- 15 O phela ka dilopi, ke mokopakopa;
- 16 Le wena se ka wa ikgantsha hle!
- 17 O kae Raselakga elwa wa moruihadi?
- 18 Ke elwa maphaong, kgohlong tsa dithaba,
- 19 Kajeno o tshaba ho teanya mahlo le batho,
- 20 Hoba o ne ikgantshetsa batho jwalo ka wena.
- 21 Se ikgantshe hle ngwaneso,
- 22 Hopola molao wa Jehova moetsi wa tsohle,
- 23 Bohlweki le boikokobetso di pela Hae ka mehla;
- 24 Tsohle tsa rona ha di tlotlise Yena.

- 2.1 Fana ka molathothokiso moo ho sebedisitsweng kgonyetso temanathothokisong ya 1. (1)
- 2.2 Qolla molathothokiso O LE MONG moo ho sebedisitsweng lehlaso ditemathothokisong tse pedi tse qalang. (1)
- 2.3 Fana ka moelelo o otlohileng wa molathothokiso wa 14. (2)
- 2.4 Ke maikutlo afe a qholotswang ke thothokiso ena yohle? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 2.5 Kgefutsohare e sebedisitsweng molathothokisong wa 18 e sebedisitswe ka sepheo sefe? (2)
- 2.6 Akaretsa molaetsa wa thothokiso ena ka polelo E LE NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

[10]

POTSO YA 3: POTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

KE NE NKA BALEHELA KAE? – KPD Maphalla

- 1 Eitse ha a se a papaetse, Mohahlaula.
- 2 Dinaha tsena a se a di paroleditse;
- 3 Eitse ha a bona belo le fela thota e sala
- 4 A itshetleha ka sefate, a sheba hodimo.
- 5 O ne a se a le mehwabadi, Mohahlaula,
- 6 A le maoma a le metwa, a tshabea,
- 7 E ne e le kgale lefatshe le mo thetsaka,
- 8 Le mo tshepisa ho lona borena bo sa feleng.
- 9 Jwale a itshetleha ka sefate, Mohahlaula,
- 10 Jwale a sheba hodimo lehodimong mosepedi;
- 11 A hweshetsa ka la boikokobetso, a bua le Modimo
- 12 A re ke ne nka balehela kae, Ntate?
- 13 Ke ne nka balehela kae Ramahodimo,
- 14 Ke ne nka balehela kae ha ho le hobe?
- 15 Ha meya ya bophelo e foka haholo
- 16 Ke ne nka balehela kae ha e se ho wena?
- 17 Ke ne nka balehela kae Radinaledi,
- 18 Ke ne nka balehela kae ha ho le bosula?
- 19 Ha difefo tsa bophelo di mpatetse
- 20 Ke ne nka balehela kae ha e se ho wena?
- 21 Ke ne nka balehela kae Ramasedi,
- 22 Ke ne nka balehela kae ha ho le lefifi?
- 23 Ha mahadima a benya, tolo le thwathwaretsa
- 24 Ke ne nka balehela kae ha e se ho wena?

- 3.1 Qolla mola temanathothokisong ya 1 moo ho sebedisitsweng kgefutsohare, o be o bolele hore e sebedisitswe ka sepheo sefe. (3)
- 3.2 Phetapheto ya moelelo e fumanwang temanathothokisong ya 2 e totobatswa ke mantswe afe? (1)
- 3.3 Ke maikutlo afe a qholotswang ke thothokiso ena yohle? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 3.4 Bolela mofuta wa karaburetso e fumanwang molathothokisong wa 23. (1)
- 3.5 Fana ka molathothokiso moo ho sebedisitsweng molamotjetje temanathothokisong ya 5. (1)
- 3.6 Akaretsa molaetsa wa thothokiso ena ka polelo E LE NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

[10]

POTSO YA 4: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

O WA KA, KE WA HAO – KPD Maphalla

- 1 Le ha o ka rehwa thokolosi, moloi hantle,
- 2 Wa hla wa rehwa Diabolose, Ramautla;
- 3 Le ha o ka thetwa thotobolong ke shebile,
- 4 Wa haswa ka moswang le ka matlakala;
- 5 O wa ka, ke wa hao.
- 6 Bobedi re ba Modimo.
- 7 Bobedi re ba Modimo moratuwa,
- 8 Ramasedi o moholo, o a phela;
- 9 Le ha dikgukguni di ka kgukguna le ka kgitla,
- 10 Dira tsa rera merero, tsa rala meralo;
- 11 O wa ka, ke wa hao.
- 12 Bobedi re ba Modimo.
- 13 Bobedi re ba Modimo hakwe la pelo,
- 14 Atleng tsa Ramahodimo ha re a lahleha;
- 15 Le ha ho ka foka meya ha ruthutha difefo,
- 16 Mahadima a benya, batho ra fetlama;
- 17 O wa ka, ke wa hao.
- 18 Bobedi re ba Modimo.
- 19 Modimo o nthuse ke o rekele lehodimo
- 20 Le ha bokowa bo nkgina, bo nkganela;
- 21 Le ha lesira la botho le mphoufaditse,
- 22 Ke tsamaya ke kgetshemelaka letsatsi le tjhabile;
- 23 O wa ka, ke wa hao.
- 24 Bobedi re ba Modimo.

- 4.1 Qolla molathothokiso O LE MONG feela moo ho sebedisitsweng lehlaso. (1)
- 4.2 Kgefutsohare e fumanwa molathothokisong ofe temanathothokisong ya 1? (1)
- 4.3 Ke maikutlo afe a qholotswang ke thothokiso ena yohle? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 4.4 Hlalosa hore sethothokisi se sebedisitse pheteletso molathothokisong wa 19 jwang ho hlakisa moelelo wa wona. (2)
- 4.5 Fana ka moelelo o otlohileng wa molathothokiso wa 21. (2)
- 4.6 Akaretsa molaetsa wa thothokiso ena ka polelo E LE NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

[10]**MMOHO LE**

THOTHOKISO EO O SA E RUTWANG

O TLAMEHILE ho araba potso ena.

POTSO YA 5: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

DITHETHEFATSI – M Mohapi

- 1 Motho a iphetola serephamolomo
- 2 A dutla diqenqe sa nyalasi e kula,
- 3 Mathe a nepoloha sa hlama e nyokotseng,
- 4 Boko bo shwele monga bona a phela,
- 5 Motjha tshaba dithethefatsi.
- 6 Di mabitso bongata tsena dintho,
- 7 Hoseng ho buuwa ka nyaope e bolelwang,
- 8 Thapama re bolellwa ka tlama se maele, matekwane,
- 9 Ka shwalane motho o rorisa pidisi motabola hlooho,
- 10 Motjha tshaba dithethefatsi.
- 11 Metswako ha se ya lena la ba utlwang,
- 12 Metswako ke tjhefo ya ditweba serinyi,
- 13 Petleleng tse kgolo pidisi di fedile
- 14 Thena di kopanya metswako di a tsuba,
- 15 Motjha tshaba dithethefatsi.
- 16 La tjhaba mokola o le ntlwanatshwana,
- 17 Ntlwanatshwana ha mmamiritshwana swe!
- 18 Mokola o duletse ho botsa batho a sa qete,
- 19 Kajeno o ditlhong jwalo ka tlhong,
- 20 Motjha tshaba dithethefatsi.
- 21 Bohlale bo fedile motho o sepetlele,
- 22 Phateng tse tjhesang o rapame o a opelwa,
- 23 Melomo e ruruhile eka sesuma sa nama,
- 24 Nko ke serumula, hlooho eka ya lesetlaoka,
- 25 Motjha tshaba dithethefatsi.

- 5.1 Lehlaso le fumanwa melathothokisong efe thothokisong ee? Qolla molathothokiso O LE MONG feela. (1)
- 5.2 Qolla lebitsomamarane le fumanwang temanathothokisong ya 1. (1)
- 5.3 Qolla molathothokiso moo ho sebedisitsweng anastrofi temanathothokisong ya 2. (1)
- 5.4 Hlalosa mohopolo o hlahellang melathothokisong ya 13 le 14. (2)
- 5.5 Bolela sekapuo se sebedisitsweng molathothokisong wa 24. (1)
- 5.6 Ke maikutlo afe a qholotswang ke thothokiso ena yohle? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 5.7 Akaretsa molaetsa wa thothokiso ena ka polelo E LE NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

[10]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:****30**

KAROLO YA B: PADI/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona feela karolong ena.

Kgetha mme o arabe potso E LE NNGWE feela, potso ya moqoqo kapa ya dipotso tse kgutshwane.

HOPOLA: Ha o araba potso ya moqoqo KAROLONG YA B, o tlameha ho araba ya dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA C.

POTSO YA 6: POTSO YA MOQOQO**BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**

Tikoloho e na le seabo ntshetsopeleng ya kgohlano. Sekaseka mohopolo ona o ipapisitse le ditaba tse amang Tsietsi le rangwanae Kotsi.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 7: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA A

'O ke ke wa fumana phomolo bophelong ba hao. Ke tla o tsoma nyene le bosiu, ke o sulafalletse bophelo. Ke tla o memela dikebekwa tse kgolo tsa lefatshe. Ke tla di lefa. Di tla o lelekisa di be di o fumane. O ke ke wa ba wa ratana le mang kapa mang. Ke tla o sotla moyeng. Nna ha ke sebakallwa. O tla be o kgutlele ho nna o hoshola, o tlo kopa hore ke o tshwarele. O tla be o tlo kgumama pela ka, o lle dikgapa, o nthapele hore ke o leballe, ke o inele matsoho metsing. Nna ke Mohanuwa, ha ke potele. Ha ke etswe tjena ke moshanyana.' A bua Mohanuwa. O bua le tse sa ngolweng pampiring ya mofuta ofe kapa ofe. 5

A bua tse mona tse akgehisang baruti. A di lokodisa ka tatelano ya tsona, mme le tsona tsa dumela ho tswa di entse mokoloko. Tsa tswa di le metsu, di le ntjhotjho, di hlaba haholo. Tsa tswa e le sefako sa dinehellwa hantle. 10

A kgaohana le tsona Tsietsi. A di utlwa, empa a kgaohana le tsona ka ha eka le ho di utlwa ha a ka ba a di utlwa. A arabela ntlha ya ho qetela e tswileng molomong wa Mohanuwa. 'Ha e le hore ke tla kgutlela ho wena teng, o hlo le bale. O hlo le balle ruri. Leha ke se ke le setopo, ha ho ka thwe ke kgutlele ho wena, ke tla tsoha, ke hane hehehe! Ha ho sa le moo ke lakatsang ho teyana le wena.' 15

- 7.1 Tshohla kamoo ditaba tsa qotso e ka hodimo di thusang kateng ho senola maikemisetso a Mohanuwa paleng ena. (2)
- 7.2 Mantswe ana; 'O ke ke wa fumana phomolo bophelong ba hao,' a hlahellang qotsong e ka hodimo a thusa jwang ho ntshetsa pele kgohlano paleng ena? (2)
- 7.3 Ho belehwa ha Ditabe ho hlahisa Mmamasolomane e le mophetwa wa semelo se jwang? (1)
- 7.4 Mantswe ana; 'Tsa tswa di le metsu, di le ntjhotjho, di hlaba haholo,' a re bopela karaburetso ya mofuta ofe? E thusa jwang ho hlakisa maikutlo a Mohanuwa? (2)
- 7.5 Na o ka re bonyollo (ho ba meharo) ba lelapa la ha Kotsi bo ile ba ba tlisetsa mahlohonolo kapa tjhe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 7.6 Hlalosa hore ke eng e ileng ya tswala qwaketsano pakeng tsa Tsietsi le Mmamasolomane. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA B

'Le ke le bueng le Sebapolo lona bana ba ka,' ke mosadimoholo eo a se a momme habedi kapa hararo hobane le yena o ne a ye a nne a fupafupe. Ka matsatsi a mang o ne a hlile a bo tshela, mme le mohlang oo bohale ba hae ba botjheng ba hae, bo ne bo hlahella poyaneng, bo totobala sa mphatlalatsane, naledi ya meso. 'Le ke le bueng le molala ona hore o tla nyala neng. Ke hore ha a eellwe hore nna ke se ke itsofaletse, mme ke se ke hloka ngwetsi? Ke kgathetse ke ho inama dipitseng leha ke sa ikutlwe. Ka nnete nna ke kgathetse.' 5

'Nna nke ke ka nyala le kgale!' ho ikarabella Sebapolo. 'Ho thusang ho nyala mosadi? Ha ho sa na basadi lefatsheng kajeno. Mosadi e se e le mosadi ka lebitso. Ntho tseo re di bonang malapeng mona di a tshosa. Ha di tshose, di a nyarosa. Mosadi ha a tshabe ho potela ka sekgutlwana le monna e mong, monna wa hae a ntse a le teng, Hwa ho tona ho filwe phasaphasa ya kgera, ho e momorotsa. Mosadi ha a tshabe ho rohaka monna wa hae a mmitsolla hara bana, pontsheng ya dira le metswalle. Mosadi ha a tshabe ho bolella bahabo tse mpe tse etswang ke monna, a mo nete a mo senye lebitso, empa tsa hae a di kwetlile jwalo ka lerumo ka kobong. Nna ha o ka utlwa ho thwe ke nyetse o tsebe ke mohlang ke kgathetseng ke bophelo.' 10 15

- 7.7 Ke diketsahalo dife tse amanang le ho se tshepahale ha bomme paleng ena tse totobatswang ke mantswe a Sebapolo qotsong e ka hodimo? Bolela ketsahalo E LE NNGWE feela. (1)
- 7.8 Qolla lebaka le etsang hore Sebapolo a se nyale. (1)
- 7.9 Bolela hore ke thuto efe eo re ithutang yona paleng ena. (2)

- 7.10 Hlalosa tomatso e hlahiswang ke ketsahalo eo ho yona Tseleng a neng a tsieditse Motjhesi. (2)
- 7.11 Ho nkela Tadimo Letotolo bese eo a neng a e kganna ho ntshetsa poloto ya pale pele jwang? (1)
- 7.12 Ha o lekola Mohanuwa, o bona e le mophetwa wa mofuta ofe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 7.13 Na o nahana hore mongodi o kgonne ho sebedisa thehello ya lebitso la Tsietsi ho ya ka diketsahalo tsa pale ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 7.14 O ne o tla etsa jwang ha o bona moratuwa wa hao a kene dikamanong tsa marato le motho e mong empa a ntse a ratana le wena jwalo ka ha Mohanuwa a ile a ratana le Makgaola pela Tsietsi? (3)
- [25]**

POTSO YA 8: POTSO YA MOQOQO**DIEPOLLO – T Seema**

Tikoloho e na le seabo ntshetsopeleng ya kgohlano. Sekaseka mohopolo ona o ipapisitse le ditaba tsa pale ena tse amang Diepollo le Malome Theko.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 9: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****DIEPOLLO – T Seema**

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA C

Bosiung boo ka lala ke sa bo hlotha, sesitahlohwana se nketsang. Batho ba bangata ba re ha o hatellwa ke sesitahlohwana ha se dintho tsa boloi, empa e le hobane o robetse hampe kapa o samme o thulametse ebe qetellong molala o ba bohloko. Ka lebaka la dintho tse etsahetseng motshehare wa letsatsi leo ke ne ke se ke nahana hore ha e sebe ke yena mosadimoholo ya nkgatileng. Ha ke re phapha, e ne e le ho ella mesong. Ka bona mosadimoholo a se a kgantshitse kerese a ntse a feralla hau fi mane moo a behileng dinkgo tsa letsopa tse rebilweng. Ka phetla lesedi hanyenyane dikobong e le hore a se mpone hore ke mo shebile. Ka utlwa ho swahlamana ha dipampiri hara lefifi, ka re kajeno lena ke mo tshwere moloi enwa, haeba o hlola a di etsa ha ke kgalehile ke tla hle ke mmone. 5 10

Ho ya ka nna ngwana ka boloi ha se ditlhare, ha se ho palama lefielo, empa ke pelo e mpe. Motho ya lonya ke moloi, hobane ha a tswafe ho etsa ntho e kgolo jwalo ka ho bolaya motho. Ba re tlhaka ya boloi e thata e batla hore o bolaye motho eo o mo ratang, esita le ngwana wa madi a hao.

Ke ne ke se ke batla ho tsamaya. Mosadimoholo le yena o itse ho nna o tla ya bua le ntate Masuelle hore a tle a tsamaye le nna ka kariki ya dipere. 15

- 9.1 Mantswe ana: 'Bosiung boo ka lala ke sa bo hlotha, sesitahlohwana se nketsang,' a hlahellang qotsong e ka hodimo a re hopotsa ketsahalo efe e etsahetseng hoseng? (2)
- 9.2 Na o ka re bonyollo (ho ba meharo) ha Theko ho thusitse ho ntshetsa poloto ya pale pele? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 9.3 '... tlhaka ya boloi e thata, e batla hore o bolaye motho eo o mo ratang, esita le ngwana wa madi a hao.' Mantswe ana a re bopela karaburetso ya mofuta ofe? Karaburetso eo e thusa jwang ho hlakisa botebo ba ketso ena ya boloi? (2)
- 9.4 Ho kopana ha Diepollo le Mmamolete ho thusa jwang ho rarolla qaka eo Diepollo a neng a e na le yona ka nako eo? (2)
- 9.5 Bolela hore ke eng e ileng ya tswala qwaketsano pakeng tsa rangwane Leemisa le Mmadiepollo. (2)
- 9.6 Hlalosa tomatso e hlahiswang ke ketsahalo eo ho yona Mmapelepele a neng a hana ha Leemisa a ruta Diepollo ka le reng ba senyehelwa ke tjelele. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA D

Re ile ra arohana ka bona bosiu boo le Zeblon. Ka nako tse ding ha ho thwe karohano e bohloko, ke hopola letsatsing leo. Zeblon o ne a le sebete, a le sebete sa ho beha tau setswetse. Hona bosiu boo o ile a tshela noka ya Mohokare e ntse e jele ditlhokwa ke pula tsa lehlabula, a tshela maburung. O ne a rata dipolotiki ka pelo ya hae yohle, o tlohile hahabo Pretoria a fumane mosebetsi wa ho rupella sekolong sa temo Mangaung. O ile a lelekwa mosebetsing kamora hore a fumanwe ka dibuka tse thibetsweng tsa Steve Biko laeboraring ya sekolo, le bana ba bang ba sekolo ba ne ba reka dibuka tse ding ho yena. O ne a rata dipolotiki mohlomong le ho mpheta, empa ha ke na bonnete. Zeblon ka lebaka leo o ile a tshabela Lesotho; ha a fihla mona o ile a dula nako e etsang dikgwedi tse tsheletseng pele a fumana mosebetsi sekolong se seholo sa temo. 5 10

Ho fetile dikgwedi tse pedi Zeblon a tsamaile, ke sa fumane le molaetsa hore na o tsamaile jwang. Ke ne ke se ke nahana dintho di hana ho fela, ke se ke bona ha mapolesa a neng a mmatla ba mo fumane ba mo tshwere ba mo kwalletse. Banana ba bang bao ke sebetsang le bona ba ne ba sa bontshe ba nkutlwela bohloko. Motshewa e ne e le ya sa tsotelleng le ho feta. 15

'Tlohela ho ingamangama ka senokwane se ntseng se batlwa ke mapolesa.'

- 9.7 Ditaba tse qotsong e ka hodimo di bakile karohano ya moshwelella ya Diepollo le Zeblon ka mokgwa o jwang? (1)
- 9.8 Ho phetela Dikengkeng ditaba tsohle tse amanang le Zeblon ho rarahantse bophelo ba Diepollo ka tsela e jwang? (1)
- 9.9 Bolela hore polelo ena e qholotsa maikutlo afe ho Diepollo o be o tshehetse karabo ya hao. (2)
- 'Tlohela ho ingamangama ka senokwane se ntseng se batlwa ke mapolesa.'
- 9.10 Bolela thuto eo re ithutang yona paleng ena. (2)
- 9.11 Ebe ntlhakemo ya mongodi ke efe paleng ee mabapi le setswalle sa Dikengkeng le Diepollo? (2)
- 9.12 Na o nahana hore mongodi o kgonne ho sebedisa thehello ya lebitso la Diepollo ho ya ka diketsahalo tsa pale ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 9.13 O ne o tla etsa jwang ha o lemoha hore moratuwa wa hao eo o seng o bile o kene lenyalong le yena o o nyamelletse sa ruri, ha a phete a kgutlela ho wena? (3)

[25]

POTSO YA 10: POTSO E TELELE YA MOQOQO**MME – NP Maake**

Tikoloho e na le seabo ntshetsopeleng ya kgohlano. Sekaseka mohopolo ona o ipapisitse le ditaba tse amang Mme.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 11: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****MME – NP Maake**

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA E

Eitse ha ba qeta ho ithera, ba kgutla ho tla buisana le baeti. Ba kena ba dula fatshe. Bomme, kaha ba ne ba sa ka ba bona baeti, ba qalella ho dumedisa. Tsa bophelo tsa eba kgutshwanyane haholo, mme ha kenwa tabeng. Motho ya phuntseng ditaba e le ntate e mong ya phahameng, ya sekotlohadi, mme ka tshobotsi ho ipaka hore ntate yane wa Mofokeng, ya dulang komponeng, o hlile o ngwathile haholo ho yena, leha e ne e se ntate, e le malomae, hoba ntatae o se a ne a ikele badimong. Sena Rakgadi o ne a e so ka ba a se hlokomela, hoba batho ha ba tadingwe ka mahlong ha ba tlile ka taba tse tjena. 5

Motho a di beha hantle jwalo ka monna Mosotho, a sa tata. Lentswe le hlakile, a bua a ntse a thetha sehohlola, a akga leihlo ho bana ba habo, hore ba ananele kamoo a behang ditaba kateng. Le bona ba se mo swetse, ba nna ba dulela ho oma ka dihlooho, mme motho wa rona a kgothala, a thetheha hle. Motho ya tsebang bokgeleke ba Basotho ha ba tlilo qela mohope wa metsi, o tla utlwisisa hore ha ditaba di behwa ke kgeleke di monate jwang. A bolela kamoo mora wa bona a kgahlilweng ke ngwana wa mona lapeng, a mo hlalosa hle, yaka o a mo tseba o kile a mmona, a bona le mesebetsi ya hae. Yare ha a qeta, batho ba qala ho phefomoloha, eka nako ena kaofela eo a neng a bua ka yona ba ne ba sa heme. 10 15

- 11.1 Hlalosa tomatso e hlahiswang ke kamoo motho ya neng a thethesa bohadi ba Thollo a shebahalang a tshwana le Thollo kateng. (2)
- 11.2 Hlalosa hore mantswe ana a re bolella eng mabapi le ditho tsa lelapa lee mahlong a Thollo. (2)
- '... a mo hlalosa hle, yaka o a mo tseba o kile a mmona, a bona le mesebetsi ya hae.'
- 11.3 Hlalosa qwaketsano e bakilweng le lenyatso leo Bafokeng ba Matatiele ba neng ba e na le lona ho basadi ba Kgauteng. (2)
- 11.4 Ho hloka thahasello ha Thollo mabapi le ditaba tsa Mme tseo a neng a di phetelwa ke Mmateboho ho re bolella eng ka botho ba Thollo? (1)
- 11.5 Bothata boo Mme a neng a eba le bona mabapi le ho iswa sepetlele ha a kula bo ne bo bakwa ke eng? (2)

- 11.6 Bolela hore ke eng e neng e sa jese Dikeledi ditheohelang mabapi le ho nyalwa ke Thollo. (2)
- 11.7 Hlalosa kamoo mongodi a hlahisang maemo a sa kgolweheng kateng paleng ena. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA F

Re se re ka inahanela hore hoja Mme e ne e se motho ya tjena, empa e le motho ya meharo, ya ipatlelang tjelele, hore ho ka be ho ile ha etsahalang. A ka be a ile a iketsa makgephola wa nnete, kapa lona lethuela, a ba a nna a laola batho, a ba fomisa, a ja kgomo le podi, ponto le sheleng, a noha le ho phekola tseo a sa di tsebeng, jwalo ka ha ho etswa mehleng ena. Ntho tsena tsa mejo ke tsona tse 5
sentseng seriti sa bongaka ba mmakgonthe ba Sesotho, bo neng bo phedisa batho ho tloha mehleng ya bohohoholo ho fihlela kajeno. Ana se teng setjhaba se kileng sa phela ntle ho ditlhare le dipheko tsa setso? Na ekabe batho ba ile ba phela ho fihlela kajeno ba se na tshireletso ya ditlhare tsa setso, hara mafu a makanakana a bileng teng ho tloha melokong ho isa melokong? 10

Ka baka la meharo ena, eo Mme a sa kang a ba a e nahana, ke ka hona kajeno tjhaba tse ding di kgonang ho kgella bongaka ba Sesotho fatshe, mme ha di bontsha ka moo bo fokolang ka teng, di supa bongakanantshonyana, hobane ha di tsebe ngaka tsa popota, tseo ereng ha lefu le di hlola, di se tsekelle ho fumana mejo, empa di re: 'Hona le ngaka e nngwe eo ke e tsebang, eo le ka e fumanang ha le ka ya ha morena Seattle, 15
la fihla la botsa teng.'

- 11.8 Bolela lebaka le entseng hore Mme a se ke a iphetola makgerenkwa wa popota kaha o ne a tseba meriana ya Sesotho e phekolang. (1)
- 11.9 Qeto eo Mme a ileng a e nka ha a fihla ha Dikeledi ha a lemoha hore monna wa hae o se a nyetse e susumeditswe ke eng? (1)
- 11.10 Tshohla qeto ya Dikeledi ya ho nyalwa ke motho eo a neng a se na dikamano tsa lerato le yena. (2)
- 11.11 Seabo seo Mme a bileng le sona ka ho dula ha Diseko e bile sefe ho fetoleng maemo a phedisano a ha Diseko? (1)
- 11.12 Ha o lekola Mmateboho o bona e le mophetwa wa mofuta ofe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 11.13 Ebe ntlhakemo ya mongodi ke efe paleng ee mabapi le banna ba siyang malapa a bona mahaeng ba tle Kgauteng ba tlo sebetsa? (2)
- 11.14 Ke maikutlo afe a qholotswang ke sehlohlolo sa buka ena ha Thollo a hloleha ho sireletsa mohatsae kgalefong ya Bafokeng ba Matatiele? Tshehetsa karabo ya hao. (3)

[25]

POTSO YA 12: POTSO E TELELE YA MOQOQO**TUTUDU HA E PATWE – M Mahanke**

Tikoloho e na le seabo ntshetsopeleng ya kgohlano. Sekaseka mohopolo ona o ipapisitse le Dikgapane paleng ena.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 13: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****TUTUDU HA E PATWE– M Mahanke**

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA G

'Empa ha se maobanyana moo ha o re o rerile ho hapisa pelo ya hao habo Motsamai na, mmanyeo?'

'Mme, ho jwalo. Empa ha ke re ho robala ke ho fetoha. Le nna ha ke tsebe hore ho etsahalang ka nna. Ke rata titjhere Tutudu ka pelo yohle ya ka.'

'Le se le ... Ntefeleng, o reng? O se o ...?'

5

'Tjhe, mme. Ha ho so be le letho pakeng tsa rona. Hantlente ha ke ntse ke re "rona", ke a fosa. Titjhere Tutudu ha a so re letho. Empa ke tshaba ho ba phokojwe ya tshalamorao.'

'Mamela, he, nnana: Ha eba o tiile o na le maikutlo, etsa hore taba ya hao e hlake pele selemo se fela, o iphumane o le hole le yena.' Mantswe a mmae a rothetse ha monatjana maikutlong a Ntefeleng. Le ha ho le jwalo mmae o bua taba tsa mafelo a selemo. Mohlomong ke hobane a se ka sefubeng sa hae. Mohlomong ke hobane a sa tsebe ka botlalo se kgwebethang ngwana enwa wa hae. Le ha ho le jwalo Ntefeleng a rera, a ba a qeta. Hang, hoba ho jowe, a pholapholatsa dijana, a di beha kwana. A kena ka kamoreng. A tswa a se a le jwalo. A betseha ...

15

Kwana Letsheng e kgitlile lejwe. Taba tsa Thebe di hana ho kopana hantle. Mokete ona o tswela pele hobane batho ke bao ba memehile. Ba rekang ba a reka, mme bohola ke diqwedi tsa mehla. Ba bang ha ba na le letho ...

- 13.1 Mantswe ana a hlahellang qotsong e ka hodimo a pepesa maikutlo a jwang a Mmantefeleng? Tshehetsa karabo ya hao.

'Empa ha se maobanyana moo ha o re o rerile ho hapisa pelo ya hao habo Motsamai na, mmanyeo?'

(2)

- 13.2 Hlalosa hore mantswe a Ntefeleng qotsong e ka hodimo a reng: 'Empa ke tshaba ho ba phokojwe ya tshalamorao,' a hlakisa mekgwa ya bophelo ba sebaka seo jwang.

(2)

- 13.3 Bolela sesosa se entseng hore ditaba tsa Letsheng di kgitle lejwe.

(2)

- 13.4 Nnetefatsa maela a reng 'Leshano ha le na mokoka' o ipapisitse le sehlohlolo sa pale ena.

(2)

- 13.5 Ke leano lefe leo Thebe a ileng a le sebedisa ho ngoka baithuti hore ba be ka lehlakoreng la hae la ho kgesa Tutudu? (2)
- 13.6 Ho swaba ha matitjhere a Sedibeng mohla mohlalobi wa dikolo a neng a tllilo a thoholetsa ho ne ho bakwa ke eng? (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA H

'Ho na le titjhere mona e bakileng moferefere sekolong le hara motse. Ho thwe o hlanya bohanya. Ke re bona ba ho ja jwang le dikgomo.' Pele a ka tswela pele a hla a kenwa hanong ke yena Tutudu ka sebele. 'Wa mma, o re titjhere o etsang?'
'Ho thwe o isa bana hodimo le tlase, hammoho le yona prinsipala eno eo a e fileng tjotjo. Wena o kile wa bona kae lenyowane e se e le lona le laelang bao e leng kgale 5
ba ewa ba tsoha le sekolo?'
'O reng, na?' Ho boela ho botsa Tutudu. 'Ke re prinsipala eo wa teng. Ho thwe ke mang?'
'Tselapedi.' Ho thusetsa e mong ya neng a mametse a ntse a kgutsitse. 'E, yena Tselapedi eo wa teng. Ho thwe hlanya lena le mo isa hodimo le tlase; empa hobane 10
o fuparisitswe ha ho letho leo a ka le etsang.'
'Ka mokgwa o jwalo mothamo o mo kwetse molomo!' Ho phehisa Tutudu, a bile a ipolaisa ditsheho. 'Monna heso, o tseba tjotjo hantle tje? E o fetola lekgoba la monga tjhelete, e sa natse bophahamo ba setulo seo o leng ho sona. Ke mona ka baka la ho amohela tjotjo Tselapedi o se a lokela ho ikobela thato ya molata ona o tllilo bolaya 15
bana ba Thabure ka sehloho. Eka ba ka mo lelekella mmoho le molekohadi ona oo a o tlisitseng mona.'
Ha ba ntse ba bua jwalo pina e ne e ntse e kgabola.

- 13.7 Ho ikakgela ka setotswana mosebetsing ha Tutudu ho re hopotsa ketsahalo efe e etsahetseng mohla dikolo di neng di bulwa? (1)
- 13.8 Mantswe ana: 'Ka mokgwa o jwalo mothamo o mo kwetse molomo!' a re kumela eng mabapi le kelello ya Tutudu? (1)
- 13.9 Bolela ketsahalo E LE NNGWE e nnetefatsang kamoo sefutho sa tikoloho ya Thabure se ileng sa ikutlwahatsa kateng boitshwarong ba Dikgapane. (2)
- 13.10 Ho fetola mohopolo ha Dikgapane mabapi le titjhere Tutudu, ho bopa tharahano ya pale ena jwang? (2)
- 13.11 Ebe ntlhakemo ya mongodi ke efe paleng ee mabapi le batswadi ba Thabure kgodisong ya bana ba bona? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 13.12 Na o nahana hore mongodi o kgonne ho sebedisa thehello ya lebitso ka Tutudu ho ya ka diketsahalo tsa pale ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 13.13 Lefufa leo Thebe a neng a e na le lona mabapi le Tutudu le etsa hore o ikutlwe jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (3)

[25]**KAPA**

SENGOLWA SA BOHOLOHOLO

Araba potso E LE NNGWE feela ho sengolwa sa bohoholo.

POTSO YA 14: POTSO E TELELE YA MOQOQO**KE QATI E A LOMISANWA – SJ Mamashela**

Bohlale le sebete ke diyathoteng di bapile. Sekaseka makgabane ana, mme o bontshe kamoo a itlhalisang kateng tshomong ya Moshanyana wa Senkatana le ho dithoko tsa Morena Moshoeshoe ebe o hlahisa ntlhakemo ya hao ka ona. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 15: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****KE QATI E A LOMISANWA – SJ Mamashela**

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA I**MASOPHA (Ntwa ya Tlokoeng)**

- 1 Ngwana mosadi wa kgwele a mamela,
- 2 A utlwa ha ho latolelwa Bakoena
- 3 Mohla dikgomo di nkuwang Botha-Bothe,
- 4 Kgomo tsa kgutsanyana yabo Mohato.
- 5 Le no di ja le di siya masapo,
- 6 Mohla a holang a ya di batla.
- 7 Sa hlaha ka pelo mpeta
- 8 Seoli sa boNthe le Mahlape.
- 9 Ntsu e kene meraka ya Bakhothu,
- 10 Ya kena ya Bakhothu le Baropoli,
- 11 Ya re Morwa a tlo bolawa kwano!
- 12 Mofihlamedi wa lona, wa Matsitsa,
- 13 O fihlametse maqheku a mo seba.
- 14 Ba re kajeno ho hlahile Mapate:
- 15 A patahanya masohana,
- 16 A hlaba batho ka rumo le le leng!
- 17 Lerumo la ngwana Posholi, serumo,
- 18 Le leng la ngwana Posholi, seripa,
- 19 Le ripileng hlooho ya Molapo!
- 20 Yena ha a iphe, ha a ipolele;
- 21 Ha a inee ka molomo, Letsitsa,
- 22 Seboku le sona se ka mmolela,
- 23 Sa mmolela sa re wa hlabana.

15.1 Ke mang ya bitswang 'Ngwana mosadi wa kgwele'?

(1)

- 15.2 Ke bomang ba neng ba hapa dikgomo tsa Bakoena ho ya ka molathoko wa 9? (1)
- 15.3 Moelelo o otlohileng wa 'ho fihlamela' ke ofe? (2)
- 15.4 Hlalosa se hlakiswa ke polelwana '... wa Matsitsa' molathokong wa 12 o ipapisitse le tsela eo lebotho la Masopha le neng le lwana ka yona. (2)
- 15.5 Melathoko ya 15 le 16 e hlalosa Masopha e le motho wa semelo se jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 15.6 Na ke leano le letle hore pele Masopha a hlasela dira tse kgolo (Batlokoa) a qale ka dira tse fokolang (Bakhothu le Barwa)? Tshehetsa karabo ya hao. (3)
- 15.7 Mothofatso e sebedisitsweng molathokong wa 22 e matlafatsa mohopolo ofe ka morena Masopha? (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ya tshomo ya Tlhapi, Kgoho le Leeba ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA J

Ba re e ne e le Kgoho a ntse a tsamaya a sela dijo. A faputla ka hare ho motse le motsana a sa kgone ho fumana seo a ka kgorisang kilana ya hae ka sona. Yaba o tsamaya jwalo a ntse a fata ho fihlela a iphumana a le thoteng haufi le noka ya Lefokotsane. Eitse ha a ntse a thwenathwena jwalo pela noka, a kgahlwa ke kamoo noka ena e hwasang kateng. Yaba o ema pela yona mona ho boha botle ba tlhaho ena 5
ya Mmopi. Ha a ntse a eme jwalo, yaba Tlhapi o atamela haufi le yena. 'Dumela weso,' ke Tlhapi eo. 'Dumela mannyeo,' ke Kgoho eo. 'Ke ntse ke iphatela dijo hoba mpa yona ha e na sekoloto. Ke lekile ho fatafata ka hare ho motse, empa ha ke a fumana ho lekaneng. Yaba lephako le ntsokotsa jwalo, la ba la nkgothomelletsa kwano. Ke 10
nyorilwe ha o mpona ke eme mona. Ebe o ka ntumella ho inyorolla? Ke Kgoho eo. 'Tjhe, ha ho molato wa letho, empa o itlhokomele. Mona moo re phelang teng, ho na le mefuta ya dibatana le dihahabi tse kotsi. E nwa, o be o itlheke weso.' Ke Tlhapi eo. 'Ke a leboha mannyeo ha e le mona o ntlhokomedisa ka dilalome tsena tse kotsi. Ruri ke leboha mosa oo o nang le wona.' Ke Kgoho eo. Ha a realo yaba o qalella a diketsa 15
molomo ka hare ho metsi, mme yaba o a inyorolla. A boela a kgutlela ka hare ho motse lephako le kwalehile.

- 15.8 Kgoho o tsebile Tlhapi ka mokgwa o jwang? (2)
- 15.9 Akaretsa phapano e dipakeng tsa sebaka seo Kgoho a neng a phela ho sona le seo Tlhapi le Leeba ba neng ba phela ho sona. (2)
- 15.10 Bofokodi bo boholo ba Kgoho e ne e le bofe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 15.11 Ke thuto efe eo o e fumanang tshomong ena? (2)
- 15.12 Dibatana le dihahabi ke bahanyetsi ba Kgoho ka mokgwa o jwang? (2)
- 15.13 Ke hobaneng o nahana hore Tlhapi le Leeba ke baeletsi ba nnete? (2)

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona feela karolong ena.

HOPOLA: Ha o arabile potso ya moqoqo KAROLONG YA B, araba dipotso tse kgutshwane karolong ena. Ha o arabile dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA B, jwale araba ya moqoqo.

POTSO YA 16: POTSO E TELELE YA MOQOQO

SEYALEMOYA – RH Moeketsi

'SEKGOBO SA TSHIFANALEHATA' – J Radebe

Basotho ba dumela hore methokgo ya Sesotho e thusa ho phekola mafu a fapaneng. Hlahisa ntlhakemo ya hao mabapi le kamoo mongodi a sebedisitseng Ramanaka ho thunthetsa setso sena sa Basotho tshwantshisong ena.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]

POTSO YA 17: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

SEYALEMOYA – RH Moeketsi

'MME MPOLAYE' – A Moloi

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA K

[Ke femeng ya ditshepe ka mona ka Sebetsang. Ke nako ya kgefutso, mme Sefako le Moremi, metswalle mona mosebetsing, ke bana ba ja lekomo.]

- MOREMI:** O a tseba hore rona boMoremi weso, re phelela re thabisa mafumahadi a rona. Re ne re itse kgalo ka mona ka Thekong, ke bolela kwana Metsing, nna le mohatsaka Dineo. 5
- SEFAKO:** Wa tla wa e hatella he taba eo. Ka mantswe a mang o re rona ha re thabise mafumahadi a rona, Moremi?
- MOREMI:** Tjhe ha ke tjho jwalo, empa ke ne ke araba potso ya hao ya hore na ke ne ke ile kae mafelong a beke.
- SEFAKO:** Tswela pele he, ke mametse. 10
- MOREMI:** Monna, monate o mokalo ke ne ke qala ho o utlwa! Ke re rato la botjheng la rona ke ha le tswile ka lebokoseng! Feel a re ne re siile enwa moradi wa rona Mmantwa hore le yena a ke a sale ha re sa thabelane jwalo le mmae.
- SEFAKO:** Ke a utlwa. Jwale le kgutlile neng?
- MOREMI:** Re kgutlile maobane ka kgitla. Ha o bone ha ke kgathetse hakale. Jwale wena o hlotse jwang mafelong a beke? 15
- SEFAKO:** Kgidi! Le nna weso ka nnete ke ne ke thabile hampe. Ke ile ka re kgalo mane sepatala, mme ka fumana ntho di hlahile di le ntle, di kgahla mahlo a di bohileng!
- MOREMI:** Ako no tlohela dilotho Sefako, o bue ntho e utlwahalang hle. 20
- SEFAKO:** Ha o tatile tjena jwale ke tla hloleha ho o phetela tsona hantle! Na o a se tseba sebopuwa see seo ho thweng ke mosadi? Ha o batla ho se bona hantle, o ke o fapohele mane sepetlele!
- MOREMI:** Ha ke tsebe hore o a swaswa kapa o tiile na ...

- 17.1 Hlalosa hore ke lebaka la eng ha Sefako a kgobohelwa ha Moremi a re bona ba phelela ho thabisa mafumahadi a bona qotsong e ka hodimo. (2)
- 17.2 Mantswe ana: 'Ka mantswe a mang o re rona ha re thabise mafumahadi a rona ...?' a re kumela boikahlolo ba Sefako jwang? (2)
- 17.3 Ketso ya Sefako ya ho kganna koloi ka lebelo le phahameng e qholotswa ke eng? (2)
- 17.4 Hlalosa bobee boo Dineo a ipabolang ka bona tshwantshisong ena. (2)
- 17.5 Bapisa botho ba Sefako le ba Moremi. (2)
- 17.6 Bolela mofuta wa kgohlano o hlahellang tshwantshisong ena o be o tshehetse karabo ya hao. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA L

[Ke ka koloing e mathang ka lebelo le leholo. Sefako le Mmantwa ba tshohile hampe.]

SEFAKO:	Thola Mmantwa! ... Ha o tsebe hore Moremi re sebetsa le yena!	
MMANTWA:	Empa o kganna jwang abuti Fako! ... Bona! ... Bona! Fa-kooo! ... Jo ... Jo ... Koloi ... Ra thula ... Ra phethoha ... Ra shwa ... Jo nna ... Jo-o ... o ... o!	5
SEFAKO:	Itjhuu! ... Ka batla ke ... ke shwa bana ba ka ba le hole. Itjhuu! Mmantwa, o ntshwarele moratuwa ... Itjhuu! ...	
MMANTWA:	Ha ke moratuwa wa hao nna! ... Se ka nna mpitsa jwalo! Athe o tsofaditse bohata moo! ...	
SEFAKO:	Itjhuu! ... Se bue hampe ha jwalo Mmantwa ... Re lokela ho itshwasolla mona ... Re bue ditaba hantle le wena!	10
MMANTWA:	Ha ho letho leo ke le buang le wena nna! ... Itjhuu ... Re tswa jwang mona ... Thusang! Be ... ke mang enwa ... Ke ... ntate? Ntate nthuse hle!	
MOREMI:	(O tswa ka koloing ya hae) Ke bana hona mona! ... Dineo, tlo o bone.	
DINEO:	Ao basadi ... ekaba ngwanaka o ntse a phela?	15
MOREMI:	Ha se wena o ka botsang potso eno! O a dumela kajeno hore ke ngwana hao? Emella kwana ke bone hore re ka etsang pele re bitsa mapolesa le koloi ya bakudi.	
SEFAKO:	Jo nna weee! ... Ao Moremi ngwaneso!	
MOREMI:	Ke ngwaneno nna! ... O a kula he! ...	20
MMANTWA:	Ntate! ... Ntate! ... Ntate mme o kae? ...	
MOREMI:	Ako thole wena mmadithatshana towel! O mo bitsa hantle mmao hobane ke yena ya o susumeleditseng moo? ...	

- 17.7 Hlalosa mothinya o sa lebellwang o hlahiswang qotsong e ka hodimo. (2)

- 17.8 Hlakisa phanyeho tshwantshisong ena. (2)

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

EASTERN CAPE

Phetla

- 17.9 Sehalo se ikutlwahatsang mantsweng ao Mmantwa a neng a a lebisitse ho mmae kamora ho fumana kotsi ya koloi ke se jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 17.10 Na mongodi o atlehile ho hlahisa tlholo dingolweng tshwantshisong ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 17.11 Na mongodi o atlehile thehellong ya lebitso la sehlooho sa tshwantshiso ee ya 'Mme Mpolaye'? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 17.12 Ke eng eo o ka e etsang ha o lemoha hore o hlolehile ho kgalemela ngwana wa hao, mme dikeletso tsa hao di mo kentse mathateng jwalo ka ha Dineo a entse? (3)
- [25]**

POTSO YA 18: POTSOE TELELE YA MOQOQO**HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**

Mongodi o sebedisitse Molefi ho bontsha hore setso se ntse se na le seabo bophelong ba tswelopele. Tshohla bonnete ba mohopolo ona.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 19: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA M

[Ke motsemoholo Maseru. E sa le hoseng ho hoholo letsatsing lena la Moqebelo ...]

JWALANE: Ho thusang hobane leha nka ka o bolella yena o ke ke wa mo tseba?

MOLEFI: Le ha eba nke ke ka mo tseba, ke batla hore o mpoelle hore ke mang.

JWALANE: Heng ke bona eka o tla ntena jwale mmayeo! Motho eo o apere diaparo tse aparelwang lengolo la BA, e leng eo a e fumaneng hona mona 5
National University of Lesotho. Ha o mmona a le jwalo ke ntata ngwana enwa wa ka. O ne o reng hape?

MOLEFI: Jwalane, nako e yohle o ntse o tholetse eng? Ke hobaneng ha o ile wa ntlohella hore ke be ke romelle bontate heno ba be ba ntshe le bohadi boo beno ba neng ba bo batla? Hona ke hobaneng ha beno ba sa ka ba 10
bolela hore o na le ngwana?

JWALANE: Molefi, ako tlohele ho nna o ntse o ntlhodiya. Ke hobaneng ha o sa re bao bontatao ba yo lata bohadi boo o ntseng o ntlhodiya ka bona?

MOLEFI: Jwalane, ha ke batle ha o ka nkenya molekong. Dipuo tsa hao di ka nna tsa hulela motho molekong. E re ke hle ke tsamaye pele ke kena 15
molekong. Empa pele ke etsa jwalo, ke batla ho o bolella hore o nthutle hore na kgarebe e lokelwa ho tshetjwa ho fihlela hokae. Ho tloha hona kajeno lena, nna le wena re arohane, mme re arohanetse ruri. Ruri ho lekane ho fihlela hakana. *[Ha a realo a be a se a ema a tsamaya.]*

- 19.1 Hlalosa hore ke ka lebaka la eng ha Molefi a ne a halefile ha a bua le Jwalane qotsong e ka hodimo. (2)
- 19.2 Hlalosa kamoo sefutho sa tikoloho ya Maseru se ileng sa ikutlwahatsa kateng boitshwarong ba Molefi. (2)
- 19.3 Hlalosa sehlo se ikutlwahatsang mantsweng ana a latelang a Jwalane. 'Ke hobaneng ha o sa re bao bontatao ba yo lata bohadi boo ...?' (2)
- 19.4 Tjhadimo ya mongodi ke efe tshwantshisong ee mabapi le banana ba rutehileng? (2)

- 19.5 Mofammere o itshenola e le seapadi sa mofuta ofe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 19.6 Ho ya ka diketsahalo tsa tshwantshiso ena, maikutlo a hao ke afe mabapi le boitshwaro ba Morongwe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA N

[Molefi, Mofammere le Ramafothole ba tihaketse hae mafelong a beke ena eo re kopanang le bona ka yona ...]

DISEBO:	[O a hihitsa]. Jo-o! ra le bona we-e! Ekaba ke mang ya tla thusa lelapa le lesa?	
PITSO:	Disebo! ako se ka etsa mona ha ka boheteneng! Thola! Ako tlohele ho iketsa mohetene! O hlokelang tumelo? Hobaneng ha o lebala hore Jesu ha a hlolwe ke letho?	5
MOFAMMERE:	Ntho e ileng ya mmakatsa baheso ke hore nakong eo e kang ke tla elellwa hore na batho bao e ne e le bomang, ke ha ba nyamela nyame! Banna, ka se ke ka tshoha hona mohlang oo lekgale!	10
TAKADIMANE:	Molefi yena ha a ka a tseba batho bao?	
MOFAMMERE:	Tjhe, ha e le Molefi yena ha a ka bona letho hobane nakong ela eo ke neng ke mo tsosa ka yona e ne eka motho ya neng a ile le maidiidi. Etswe ketsahalo ena e etsahetse kapele bona ba ho panya ha leihlo. Ke a kgolwa dintho tsena ke qetang ho le bollela tsona di lekane ho bontsha hore e ka nna ya ba Molefi o sentswe ka boomo ka ditlhare.	15
MOJABENG:	Ehlile ho jwalo ngwanaka. Jwale o reng ntata Molefi ka ditaba tse tse mahlonoko tseo Mofammere a di phetileng o ntse o le teng, o imamelletse ka tsa hao ditsebe?	20
PITSO:	Ke le bolelle hakae hore nna nke ke ka tla etsa dintho tse tsa bohetene ha ka moo? Hona ke hobaneng ha le sitwa ho lemoha hore metsi ane a thapelo ao Molefi a a filweng ke mme elwa wa moporofeta a sebeditse? Haeba a ne a sa sebetse baloi bao Mofammere a qetang ho bua ka bona ...	25

- 19.7 Puisano ena e ka hodimo e senola ngangisano pakeng tsa ditumelo dife tse pedi? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 19.8 Bolela mofuta wa kgohlano o hlahellang tshwantshisong ena o be o tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 19.9 Sepheo sa mongodi ke sefe sa ho hlahisa Mapetla e le seapadi se loyang? (2)
- 19.10 Hlakisa phanyeho tshwantshisong ena. (2)
- 19.11 Ebe mongodi o atlehile ho hlahisa tlholo dingolweng tshwantshisong ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 19.12 Ke eng eo o ka e etsang ha o lemoha hore mofumahadi wa hao ke motho ya sa tshepahaleng jwalo ka ha Molefi a ile a lemoha ka Morongwe? (3)

[25]

POTSO YA 20: POTSO E TELELE YA MOQOQO**LEJWE LA KGOPIISO – T Letshaba**

Sesotho se re monna ke hlooho ya lelapa. Naledi o qetelletse a wetse lerabeng la ho utlwana le Mohlouwa ka lebaka la hobane Tsietsi a hlolehile ho ba hlooho ya lelapa. Sekaseka mohopolo ona o be o hlahise ntlhakemo ya hao.

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 21: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****LEJWE LA KGOPIISO – T Letshaba**

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA O

[Ke phirimana motseng wa Kgotsong. Tsietsi le Thapelo ba ho le leng la mabenkele a Mhlouwa. Ba itokisetsa ho tjhaisa.]

TSIETSI:	Monna, bophelo ba mekhukhung mane ha bo monate le hanyenyane feela. Ke tjho moloi ya pelo e thata a ke ke a mamella masisapelo ana ao re a mamelletseng. Tjhe, le teng ha ho letho leo motho a tla hlolang a le etsa, hoba ha se jwale re theosa re nyolosa re batla thuso, Mme mawa ohle a rona a tswetse boyeng jwalo ka mofufutso wa ntja. [O a tholathola] Ho bua nnete, weso, ke batla ho falla sebakeng seo sa baipehi, feela ke lahlehetswe ke malepa.	5
THAPELO:	Jwale o tla etsa jwang hore le falle moo, hoba ho hlakile o suha lerapo la puleng kamehla ha pula e ena? Ho fetafeta moo le wena o sa tjho hore ha o thabele bophelo ba moo o dulang teng.	10
TSIETSI:	Ruri ha ke tsebe hore ke qale hokae ha ke araba potso eo ya hao, monna Thapelo.	
THAPELO:	Ha o tsebe hore o tla etsa jwang ha kgomo e kentse leoto kgamelong tje?	15
TSIETSI:	Monna, ha se jwale re etsa dikopo mane lekgotleng la motse hore le rona re ahelwe ntlo ya mmuso e theko e tlase, empa le kajeno lena ha ho e so be le nko ho tswa lemina. Ke ile ka ba ka ikisa ka seko mane dikantorong tsa majoro e le ha ke ilo batlisisa hore ho nkang sebaka ke eng, feela le teng ha ke a fumana thuso ya letho.	20
THAPELO:	Mohlomong dikopo tse entsweng monongwaha tjena di ngata bo thibang letsatsi. Ke tshepa hore ya hao ba tla e ananela ha mmela o ntse o puta ...	

- 21.1 Polelo ena 'Ha o tsebe hore o tla etsa jwang ha kgomo e kentse leoto kgamelong tje?', e re bolella ka maemo afe a ditaba? (2)
- 21.2 Ke ka lebaka la eng ha Mmabatho a ne a kgothalletsa monna hore a tebele Tsietsi le Thapelo mosebetsing? (2)
- 21.3 Tjhadimo ya mongodi ke efe tshwantshisong ee mabapi le basadi ba motseng wa Kgotsong? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

- 21.4 Hlalosa kamoo mongodi a sebedisitseng tlholeho kapa tlhaho ho senola maemo a bophelo ba ha Tsietsi. (2)
- 21.5 Bolela lebaka la ketelo ya Pheleu ha Naledi. (1)
- 21.6 Ketso ya Pheleu ya hore a nne a bue basebetsi ba bang hampe ho Mohlouwa e etsa hore o be le maikutlo a jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 21.7 Hlalosa mofuta wa kgohlano o hlahellang tshwantshisong ena o be o tshehetse karabo ya bona. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA P

[Mohlouwa o kena kantorong ya hae a kgenne haholo. Basebetsi kantle ka mona ba ngadile mosebetsi, mme ba tloatlola ka leoto le le leng. Bang ba phahamisitse diphousetara tse ngotsweng dingongoreho tsa bona. Ho bile ho na le leruhadi le letsho la taere tse tukang.]

- MOHLOUWA: Se ka mpotsa ditsiebadimo tjena le wena. Tsamaya o ilo mpitsetsa Thapelo, o re ke batla ho mmona hona jwale tjena ka ho panya ha leihlo. 5
- PHELEU: Ka boikokobetso, monghadi, ke tshaba ho teanya mahlo le bahwanti bano.
- MOHLOUWA: Pheleu, o hana ha ke o roma na, monna? 10
- PHELEU: Ha se hore ke hana ha o nthoma, monghadi.
- MOHLOUWA: Jwale?
- PHELEU: Basebetsi ba ile ba ntemosa hore le nna ha ba sa batla ho mpona le moo ke hatileng teng. Jwalo ka ha ke se ke hlalositse ba re ke lejelathoko ebile ke nna ya entseng hore Tsietsi a lelekwe mosebetsing. 15
- MOHLOUWA: Jwale o batla hore ke rome mang ha e le moo le wena o tshaba ho teanya mahlo le boThapelo?
- PHELEU: Ke tla loha leano, monghadi.
- MOHLOUWA: Tlola matjato, etswe nako e se e re behile merebele habohloko feela. 20
- PHELEU: *[O ya a lebile monyako, empa ha a fihla ho ona o a ema.]* Feela menyenetsi e tletsetletse ka wena ka ntle ka mona, monghadi.
- MOHLOUWA: Ke menyenetsi efe eo o buang ka yona jwale, Pheleu? Hona hobaneng o ntse o sa ntjwetse ka yona nako ena kaofela?
- PHELEU: Ke hobane le nna ke maketse haholo, mohlomphehi, mme ke swabile nko ho feta molomo. 25

- 21.8 Ke menyenetsi efe eo Pheleu a buang ka yona, mme e hlalositse mothinya o sa lebellwang ka tsela e jwang tshwantshisong ee? (2)
- 21.9 Ho fihla ha Seipati ha Naledi a mo fumana a ntse a ntsha metsi ka tlong e re bopela karolo efe ya poloto? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

- 21.10 Mantswe ana 'Jwale o batla hore ke rome mang ha e le moo le wena ...' a re hopotsa ketsahalo efe e etsahetseng pejana tshwantshisong mona? (1)
- 21.11 Hlakisa phanyeho tshwantshisong ena. (2)
- 21.12 Ebe mongodi o atlehile ho hlahisa tlholo dingolweng tshwantshisong ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 21.13 O ba le maikutlo a jwang ha o lemoha hore Tsietsi o phoqilwe ke mmasepala ka ho se mo ahele ntlo ya RDP le ke mohiri wa hae ka ho mo tebela ntle le mabaka mosebetsing? Tshehetsa karabo ya hao. (3)

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

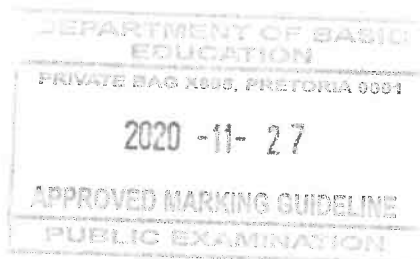

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2020

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 80

APPROVED!

M. MATSABISA (E.M.)

[Signature]
27/11/20

Approved!
M. P. Phiso (E.M.)
[Signature]
27/11/20

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 25.

APPROVED

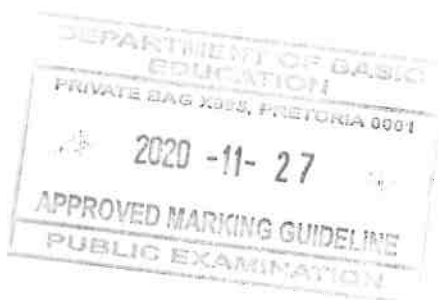
E.M. SKOSANA (I.M.)

[Signature]

27/11/2020

TATAISO YA HO TSHWAYA:

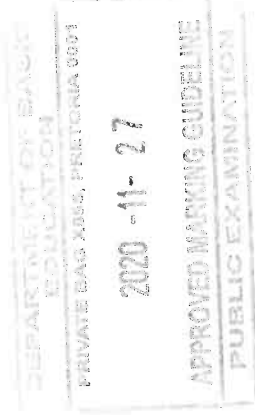
- Ha mohlalobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, tshwaya feela karabo ya pele (**Mohlalobuwa ha a lokela ho araba potso e telele le dipotso tse kgutshwane mofuteng o le mong wa sengolwa**).
- Haeba a arabile dipotso ka bone ba tsona dithothokisong tseo a ithutileng tsona KAROLONG YA A, (dithothokiso tseo a di rutilweng) tshwaya feela dipotso tse pedi tsa pele.
- Haeba a arabile dipotso tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane kapa a arabile tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse telele KAROLONG YA B le ya C, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele ya bobedi. Athe ha a arabile dipotso ka bone ba tsona, tshwaya karabo ya pele ho karolo e nngwe le e nngwe hafeela a arabile e le nngwe ya dipotso tse kgutshwanyane le e le nngwe ya dipotso tse telele.
- Ha mohlalobuwa a nehelane ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse, mme ya bobedi yona e nepahetse, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele e e latelang.
- Ha dikarabo di nomorilwe di fosahetse, tshwaya ho ya ka memorandamo.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o thunthetsang moelelo, fosisa karabo e jwalo.
- Haeba mopeleto o fosahetseng o sa thunthetse moelelo, tshwaya karabo eo e nepahetse.
- **Potso tse telele:**
 - Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase ho palo ya mantswe e behilweng (kgutshwane), se behe kotlo hobane mohlalobuwa o se a ntse a ipehile ka mosing. Haeba moqoqo o le molelele haholo, tshwaya ho ya ka seo mohlalobuwa a se ngotseng o nto sekaseka sena le batshwayi ba ka sehloohong. **Sebedisa ruburiki ya ho lekanyetsa e SEHLOMATHISONG sa A le e SEHLOMATHISONG sa B ho lekanyetsa moqoqo wa mohlalobuwa.**
- **Dipotso tse kgutshwane:**
 - Haeba mohlalobuwa a sa sebedisa matshwao a di-a-bulwa le di-a-kwalwa moo a lokelang ho qotsa, se behe kotlo.
 - Bakeng sa dipotso tse bulehileng, se ka aba matshwao bakeng sa E/TJHE kapa KE A DUMELA/KE A HANA. Lebaka/Tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao.
 - Ha ho matshwao a ajwang bakeng sa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/ MOHOPOLO. Lebaka/Tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao.

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: THOTHOKISO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 10]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehlang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ho tswa thothokisong/temeng.	5-6 -O bontsha kutlwisiso e tebileng ya se botswang -O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa; di tshehetswa ho tswa thothokisong. -Kutlwisiso ke e babatsehlang ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.	4 -O bontsha kutlwisiso, mme o hlalosa se botswang ka tshwanelo. -O hlahisitse dintlha tse anelang ka tsela e kgotsofatsang. -O hlahisitse dintlha tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitsweng kamoo ho lokelang. -O utlwisisa mofuta wa sengolwa le thothokiso.	3 -O bontsha kutlwisiso e mahareng ya se botswang. -O hlahisitse dintlha tse seng kae ho tshehetsa sehlooho. -Tse ding tsa dintlha tse hlahisitsweng ho tshehetsa sehlooho di ntle. -Tse ding tsa dintlha di tsheheditse, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. -Kutlwisiso ya motheo feela ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.	2 -O bontsha kutlwisiso e sa kgotsofatseng ya se botswang. -Ho batla ho se dintlha tse hlahisitsweng ho tshehetsa sehlooho. -Kutlwisiso ya mofuta wa sengolwa le thothokiso ke e haellang.	0-1 -Ha a bontshe kutlwisiso ya letho ya se botswang. -Dintlha tse tshehetsang ha di hlahiswe ho tswa thothokisong. -Mohlalobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta wa sengolwa le thothokiso.
MATSHWAO A 6					
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO Sebopeho, nehelano le tlhophiso ya mehopololo. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele tse sebedisitsweng	4 -Sebopeho se hlahisitse ka tsela e momahaneng. -Dintlha di utlulotse hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng. -Tshebediso ya puo, sehalo le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala. -O batla o hloka diphoso tsa puo, tsa mopeleto le tsa matshwao a puo/a ho bala.	3 -Sebopeho ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitse ka tsela e hlalohanyehang. -Tlhahiso ya mehopololo ke e utlwisisehang. -Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di nepahetse.	2 -O hlahisitse bopaki bo seng bokae ba sebopeho. -Tlhahiso ya mehopololo e a haella, ha e hlalohanyehang, mme ha e na momahano. -Diphoso tsa tshebediso ya puo ha se tse kaalo, mme sehalo le setaele ha se tse loketseng.	1 -Sebopeho se bonahala se radiwe ka tsela e fosahetseng. -Mehopololo ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang. -Sehalo le setaele ha se tse loketseng.	0-1 -Moqoqo o bopehile ka tsela e fokolang. -Ho na le diphoso tse tshabehang tsa tshebediso ya puo le setaele se fosahetseng.
MATSHWAO A 4					

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlalobuwa e tswile lekoteng mme a sa bua ka Dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boipqapelo, mo abele 0 bakeng sa dikahare le tshebediso ya puo.

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebediswe ntle le tumello

Phetla

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO**POTSO YA 1****BA ILENG, BA ILE – JG Mocoancoeng****TATAISO HO BATSHWAYI:**

Bala nehelano ya mohlalobuwa e lokelang ho hlaliswa sebopehong sa moqoko - ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Moqoko o be le kgokahano le momahano ya dintlha, dipolelo le diratswana.

Motshwayi a tadime makgetha ana a mabedi a latelang ha a tshwaya moqoko ona: *Dikahare le Sebopeho le Tshebediso ya puo.*

Dikahare

- Dikahare di bontshe kutlwisiso ya potso; botebo ba tshekatsheko ya ditaba, kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya taba ka mabaka a itshetlehlileng thothokisong.
- Dikahare di hlalisoa ka tsela e momahaneng, mme motshwayi a tadime dintlha tse tla hlaliswa nehelanong ya mohlalobuwa.
- Ela hloko hore dintlha tsa mohlalobuwa di ke ke tsa behwa ka tatellano e hlalellang mona.

Sebopeho le Tshebediso ya Puo

- Nehelano ya mohlalobuwa e be ka tsela ya moqoko.
- Puo, setaele le sehalo di sebediswe ka nepo temeng.

Karabo e ka lebellwang**Selelekela**

Ke dumellana le mohopolo o reng mongodi o atlehile tshebedisong ya dikapuo le kgetho ya mantswe. Thothokiso ena ke kodiamalla. Sethothokisi se bua ka bahale ba rona ba ileng boyabatho ha ba ne ba le ntweng ya Hitlara. Thothokisong ena ho tlilo sekasekwa **dikapuo** le **kgetho ya mantswe** tse sebedisitsweng ke sethothokisi molemong wa ho fetisa molaetsa wa sona.

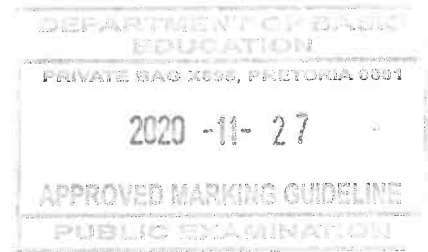
Molaetsa

Molaetsa o fetiswang ke thothokiso ena ke wa hore batho ba Afrika-Borwa ba tswela pele ba phele maphelo a bona hobane masole a Afrika-Borwa a ileng a shwela ntweng ya bobedi ya lefatshe, mme a patelwa hole le malapa a ona, a shwele a itelletse ho sireletsa motse wa Boritane kaha Afrika-Borwa e ne e e na le selekane le Boritane.

Tshebediso ya Dikapuo

Dikapuo tse fumanwang thothokisong ena ke tsena tse latelang:

Molathothokisong wa 1 re fumana **Seemela**. Seemela se sebedisitswe ka sepheo sa ho sebedisa lebitso le leng le emelang mabitla e leng (**diolo**). Molathothokisong wa 3 re boela re fumana **mothofatso**. Sethothokisi se hlalosa kamoo mabitla a supang jwalo ka ha eka a tseba ho supa ka monwana jwalo ka motho. Molathothokisong wa 1 mongodi o boela a atleha ka ho sebedisa **pebofatso**. Lentswe 'diolo' le sebedisitswe ka sepheo sa ho bebofatsa bohale ba lentswe 'mabitla'. Le molathothokisong wa 3 ho sebedisitswe lentswe 'phomotseng' bakeng sa lentswe 'patilweng'. E se eka batho ba phomotse feela ha ba a shwa, mme ba tla tloha ba tsoha.

Tshebediso ya kgetho ya mantswe

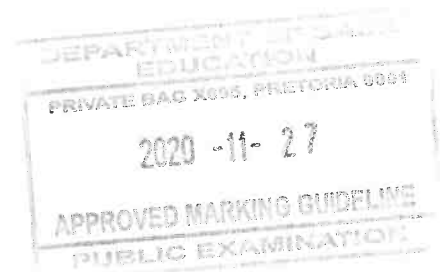
Ke dumellana le mohopolo o reng mongodi o atlehile tshebedisong ya hae ya kgetho ya mantswe. Molathothokisong wa 1 re fumana lentswe **diolo**. Sethothokisi se kgethile lentswe lena ka sepheo sa ho hlakisa hore mabitla a bahale bao ba shwetseng tokoloho a bonahala lehwatateng la Sahara, mme ekare ke diolo tsa bohla athe ke mabitla. Melathothokisong ya 3 le 20 re fumana mantswe ana: **'phomotseng le ithoballa'**. Sethothokisi se sebedisitse mantswe ana a mabedi bakeng sa lentswe 'shwele'. Sena se sebedisitse ka sepheo sa ho bebofatsa lentswe le hlohlontshang ditsebe, e leng shwele. Molathothokisong wa 7 re fumana mantswe **'e wetse kgomo'**. Sethothokisi se sebedisitse mantswe ho hlakisa moelelo wa hore ho na le mathata Yuropa, mme bahale bana ba lokele ho ya thusetsa. Ha kgomo e wetse sekgetjheng ho a utlwahala hore ho hlokeha banna ba bangata ho e hula. Ke ka hona sethothokisi se qobile hore se re 'mathata a mangata', empa se itseng 'kgomo e wetse'. Molathothokisong wa 8 re fumana lentswe **'maifo'**. Lentswe lena le re bolella hore bahale ba ile ba siya malapa a bona a mofuthu, ba ya ntweng. Molathothokisong wa 12 re fumana lentswe **'dikgabiso'**. Sethothokisi se kgethile lentswe lena ka sepheo sa ho hlakisa hore bahale bao ba ne ba sa natse dithoriso ba itelletse mosebetsi wa bona.

Phethelo

Sethothokisi se atlehile ka ho phethahala ho kgothatsa MaAfrika-Borwa hore ba lese ho llela ba ileng, mme ba tswela pele ka bophelo kaha bafu bao ba shwetse dikano tseo ba ileng ba di etsa tsa ho sireletsa naha.

POTSO YA 2: SE IKGANTSHE! – TJ Mahapa

- 2.1 Molathothokisong wa 2/ Fatshe le a potoloha, ke lebidu. ✓ (1)
- 2.2 Lehlaso le melathothokisong ya 1 le 5/Se ka ikgantsha hle ngwaneso. ✓ (1)
[Tshwaya e le nngwe feela]
- 2.3 Moelelo o otlohileng ke wa hore o se a hlanya. ✓✓ (2)
- 2.4 Ke maikutlo a ho teneha. ✓ Ke tenwa ke kamoo motho enwa a ikgantshetsang batho ba bang kateng hobane yena a na le tsohle. ✓ (2)
[Maikutlo a mohlalobuwa a amohelehang a bileng a nepahetse a ananelwe]
- 2.5 Ka sepheo sa ho:
- katla morethetho wa molathothokiso oo.
- fokotsa palo ya mantswe, sepheo e le ho fa molathothokiso eo morethetho.
- lekalekanya moelelo wa lentswe le tlang pele ho kgefutsohare e leng 'maphakong' le le tlang kamorao ho kgefutsohare eo e leng 'kgohlong'. ✓✓ (2)
[Tshwaya e le nngwe feela]

Handwritten signatures and initials:
M.P.
E.M.
M.

- 2.6 Molaetsa wa thothokiso ena ke ho kgalema motho ya nang le tsohle hore a hopole hore monono ke mohodi ke mouwane, tsatsi le leng di ka nna tsa mo phonyoha.✓✓

(2)
[10]

POTSO YA 3: KE NE NKA BALEHELA KAE? – KPD Maphalla

- 3.1 Melathothokisong ya 1 le 4. ✓ Sepheo ke ho katla morethetho wa molathothokiso oo.✓✓

(3)

- 3.2 Mehwabadi le metwa. ✓

(1)

- 3.3 Maikutlo a qenehelo.✓ Ke bontsha qenehelo ho mohahlaula o tsamaileng sebaka, o fetileng mathateng le maimeng a lena lefatshe.✓

(2)

[Maikutlo a mohlalobuwa a amohelehang a bileng a nepahetse a ananelwe]

- 3.4 Karaburetso ya pono/Karaburetso ya kutlo/Karaburetso ya motsamao wa mmele.✓

(1)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 3.5 Molathothokisong wa 19.✓

(1)

- 3.6 Molaetsa wa thothokiso ena ke ho eletsa batho hore lefika la botshabelo le teng moo re ka balehelang teng ha mathata a lefatshe a re imela le ho lahlela tsohle tse re imelang.✓✓

(2)

[Motshwai a badisise karabelo ya mohlalobuwa hantle, mme a mo abele matshwao ka nepo bakeng sa karabo e tsamaellanang le ena eo ho fanweng ka yona]

[10]

POTSO YA 4: O WA KA, KE WA HAO – KPD Maphalla

- 4.1 Melathothokisong ya 5, 11, 17 le 23 mmoho le 6,12,18 le 24.✓
[Tshwaya o le mong feela]

(1)

- 4.2 Melathothokisong ya 1, 2 le 5.✓
[Tshwaya o le mong feela]

(1)

- 4.3 Maikutlo a lerato.✓ Ke kgahlwa ke kamoo motho enwa a ratang moratuwa wa hae kateng a bileng a sa natse le ha ba ka mmeha dipha.✓

(2)

- 4.4 E sebedisitswe ho hlakisa setshwantsho se fetelletsang kamoo motho a ka etsetsang moratuwa wa hae ntho e toma kateng ho totobatsa mokgwa oo a mo ratang ka wona.✓✓

(2)

- 4.5 Moelelo ke hore leha eba a se a batla ho fetola maikutlo ka baka la bofokodi ba botho, a se ke a etsa jwalo.✓✓

(2)

- 4.6 Molaetsa wa thothokiso ena ke wa lerato le se nang moedi le bontshang boitelo bo bohola, le kgonang ho emelana le diphephetso tsohle tsa lefatshe.✓✓

(2)

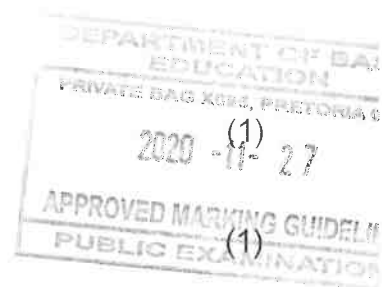
[10]

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebediswe ntle ho tumello

Phetla

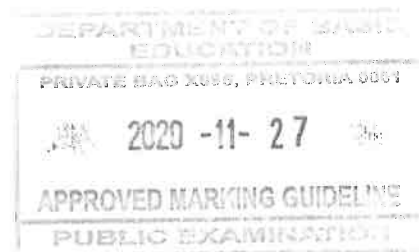
EM

[Handwritten signature]

POTSO YA 5: DITHETHEFATSI – M Mohapi

- 5.1 Melathothokisong ya 5, 10, 15, 20 le 25. ✓ (1)
[Tshwaya o le mong feela]
- 5.2 Serephamolomo. ✓ (1)
- 5.3 Molathothokisong wa 6, 7, 8, 9 le 10. ✓ (1)
- 5.4 Mohopolo ke hore dipidisi di fedile dipetlele hobane di utswitswe ke ba di sebedisang ho etsa motswako wa dithethefatsi ka tsona hore ba di tsube. ✓✓ (2)
- 5.5 Ke tshwantshiso (nko ke serumula)
Tshwantshanyo kapa papiso. (hlooho eka ya lesetlaoka) ✓ (1)
- 5.6 Maikutlo a qenehelo. ✓ Dithethefatsi di se di mo kudisa jwale ebile di mo sentse le tshobotsi, hlooho e se e le kgolo. ✓ (2)
[Maikutlo a mohlalobuwa a amohelang a bileng a nepahetse a ananelwe]
- 5.7 Dithethefatsi ke tshenyo e kgolo batjheng ba di sebedisang, di ba senya tshobotsi le ho ba fetola dihole ebile e ba mashodu. ✓✓ (2)
[10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

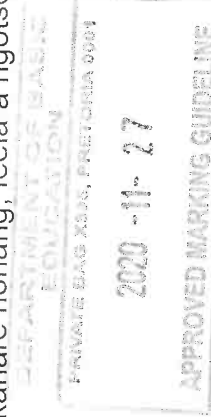
KAROLO YA B LE C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: PADI LE TSHWANTSHISO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	5. Phihlello e babatsehlang 12–15	4. Phihlello e supang bokgoni 9–11	3. Phihlello e mahareng ¹ 6–8	2. Phihlello ya motheo feela 4–5	1. Phihlello e haellang 0–3
DIKAHARE Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ka mabaka ho tswa sengolweng.	-Karabelo e hlalishitswe ka tsela e babatsehlang: 14–15 -Karabelo e hlalishitswe ka bokgabane: 12–13 -Sehlooho se manollotswe ka botebo -O hlalishitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa tse tshetshetswang ho tswa sengolweng -O bontsha kutlwisiso e babatsehlang ya sengolwa.	-O bontsha kutlwisiso, mme o manollotse sehlooho ka bokgoni -O hlalishitse karabelo e batlang e anela -Tse ding tsa dintlha ke tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitwang kamoo ho lokelang -Bopaki ba kutlwisiso ya mofuta ona wa sengolwa bo a bonahala.	-Kutlwisiso ke e mahareng ya sehlooho; ha se dintlha tsohle tse utullotsweng ka botlalo -Tse ding tsa dintlha di tshetshetsa sehlooho -Dintlha tse ding di tshetshetswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle -O bontsha kutlwisiso e ka mmoho ya mofuta ona wa sengolwa.	-Kutlwisiso ke e haellang ya sehlooho; bohola ba dintlha ha di a utulwa ka botlalo -Ke dintlha tse fokolang feela tse tshetshetsang sehlooho -O hlalishitse dintlha tse seng kae tse tsamaelanang le sehlooho -O bontsha kutlwisiso e fokolang ya mofuta ona wa sengolwa.	-O bontsha kutlwisiso e fokolang ya sehlooho. -Boiteko bo fokolang ba ho araba potso -Dintlha ha se tse kgodisang. -Mohlalobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta ona wa sengolwa.
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO Sebopeho, tlhophiso ya mehopolole nehelano e nang le neelatsano e momohanang e lebisang tlhahanyong ya sehlooho mmoho le puo, setaele le sehlo tse sebeditsweng temeng.	-Sebopeho se momahanang -Selelekela le qetelo di a babatseha -Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng -Tshebediso ya puo, sehlo le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala	-Sebopeho ke se hlakileng, mme dintlha di hlalishitswe ka tsela e hlalohanyehang -Selelekela le qetelo mmoho le diratswana tse ding di hlalishitswe ka tsela e momahanang -Dintlha di hlalishitswe ka tsela e hlalohanyehang -Puo, sehlo le setaele bohola di nepahetse.	-O hlalishitse bopaki bo itseng ba sebopeho -Tlhalohanyo le momahano di teng leha di kgera -Ho na le moo tshetshetswe ya puo e fosahetseng ha sehlo le setaele tsona di batla di loketse -Tlhaliso ya mehopolole e a haella, ha e hlalohanyeha, mme ha e na momahano -Puo ya diratswana e batla e nepahetse	-Sebopeho se bonahala se radiwe ka tsela e fosahetseng -Mehopolole ha e hlalishwe ka tsela e hlalohanyehang -Diphoso tsa tshetshetswe ya puo di totobetse -Sehlo le setaele ha di a lokela mosebetsi -Puo ya diratswana e fosahetse.	-Kgaello ya ho rala sebopeho ka tshwanelo e sitisa phallo ya mehopolole -Tshebediso ya puo le ya setaele tse fosahetseng di hlalishitse tema e fokolang haholo -Puo ya diratswana e fosahetse
MATSHWAO A 10 MATSHWAO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlalobuwa e tswile lekoteng, mme a sa bua ka Dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boipqapelo, mo abele 0 bakeng sa dikahare le tshetshetswe ya puo.

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebeditswe ntle le tumello

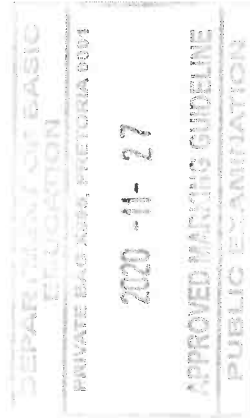
Phetla

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare	15	Dik. =
Sebopeho le Tshebediso ya Puo	10	STP =
Matshwao ohle	25	

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlalobuwa e tswile lekoteng, mme a sa bua ka Dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boipqapelo, mo abele 0 bakeng sa dikahare le tshebediso ya puo.

EM

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebediswe ntle le tumello

M. P.

POTSO YA 6: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**ELA HLOKO: Hona empa e le tataiso feela!****Selelekela**

Tikoloho e akaretsa sebaka, nako e kgethehileng le maemo a bophelo. Tikoloho e tshwaetsa tsela ya mophetwa ya tihadimo ya bophelo. Moqoqo ona o tla sekaseka kamoo tikoloho e thusitseng ho ntshetsa kgohlano pele kateng.

Seabo sa tikoloho ntshetsopeleng ya kgohlano

Ke a dumela hore tikoloho e na le seabo kgohlanong eo baphetwa ba bang le yona. E ka ba kgohlano ya ka ntle kapa ya maikutlo empa bobedi ba tsona di ka qholotswa ke tikoloho eo baphetwa ba iphumanang ba le ho yona. Mongodi o re bopela tikoloho ena ka ho hlalosa hore Molakolako e ne e le titjhere e tsejwang motseng oo. Ba ha Molakolako ba ne ba phela metseng ya ditoropo. Tikoloho eo e entse hore ba ha Molakolako ba phele bokgowanatshwana ba hore ka matsatsi a phomolo ba ke ba nke leeto la ho ya ithabisa Thekong. Ke moo eitseng ka le leng la matsatsi ba sa ya Thekong ba ileng ba fumana kotsi ya koloi. Ba ile ba hloka hloka kaofela kotsing ntle le lesea la dikgwedi tse tharo. Lesea leo e ne e le Kgauho Molakolako. Re bona mohlalefu la ba ha Molakolako le tshwarelwe setediamo.

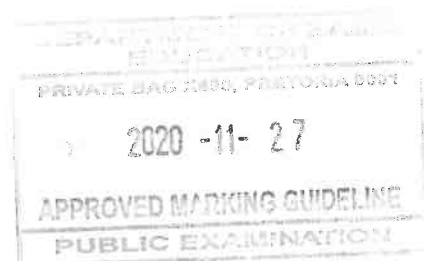
Lelapa la ha Kotsi le ne le na le mohopolo wa hore le ka rua. Sena re se bona ka hore le nke lesea le ileng la sala ha batswadi ba hloka hloka. Kotsi le Mmamasolomane ba ne ba inahanela ka tjelele eo ba tlang ho e fumana ha ba ka nka Kgauho ba mo hodisa. Ke ka hona re ba bonang ba bile ba mo fetola lebitso la hae ba mmita Tsietsi. Sena ba ne ba se etsa ho lahlehisa mohlalefu hore ha Tsietsi a hola a se ke a itseba hore ke wa ha mang.

Maemo a ditaba a mona lapeng ha Kotsi a ile a etsa hore Tsietsi a shebe ditaba ka leihlo lesele kaha o ne a sa tshwarwa jwalo ka bana ba lapeng mona. Ka bomadimabe ba lelapa la ha Kotsi tikolohong ena ho ne ho e na le batho ba neng ba bontsha kutlwelobohloko ho ngwana enwa hoo a qetelletseng a tsebile hore batswadi bana ba mo hodisang ha se batswadi ba hae ba madi. Ke hona mona moo diqhwebeshano di ileng tsa qhoma ha a qwaketsana le ditho tsa lelapa lena a bile a qetella ka ho thunya rangwanae seropeng. Setjhaba se ne se bohile ha Kotsi ha a ntse a lelekisana le Tsietsi se sa namole jwale kaha ho etsahala makeisheneng a mangata. Qetellong ho ile ha ba ha fihla mapolesa a ileng a fihla a se a thunya Tsietsi empa a sa batla ho tseba ditaba ka botlalo.

Phethelo

Ke ka mabaka a akareditsweng ka hodimo ke bonang tikoloho e bile le seabo ntshetsopeleng ya kgohlano pakeng tsa Tsietsi le rangwanae Kotsi hoo re ileng ra bona ba bile ba qetella ba tshwarana ka matsoho.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalefu, mme a mo abela matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehloho kateng]

[25]

mt
EM
M.

POTSO YA 7: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla

- 7.1 Ditaba di senola maikemisetso a Mohanuwa kaha re mmona a theha lemulwana leo a tlang ho lwantsha Tsietsi ka lona. Re mmona a tsoma Tsietsi nyene le bosiu ka sepheo sa ho mmolaya. Qetellong re bona dikebekwa tseo di bolaya Tseleng. ✓✓ (2)
- 7.2 A entse hore Mohanuwa a batle banna ba neng ba tsomana le Tsietsi hore ba tle ba mmolae. ✓✓ (2)
- 7.3 O hlahella e le mophetwa ya sa tshepahaleng, ya nang le boitshwaro bo hlephileng. ✓ (1)
- 7.4 Karaburetso ya motsamano wa mmele. ✓ E thusa ho totobatsa maikutlo a bohloko bo neng bo le pelong ya Mohanuwa nakong eo Tsietsi a neng a hana ho kgutlelana le yena. ✓ (2)
- 7.5 Tjhe, ha bo a ba tlisetsa mahlohonolo.
- Bo ba bitseditse bomadimabe hoba ha ba ka ba kgola molemo mafeng a Tsietsi.
 - Kotsi o qetelletse a bolailwe ke koloi eo a e rekileng ka tjhelete ya mafa a Tsietsi
 - Bana ba kotsi ba ile ba hloka lehlohonolo. Tsekiso o ile a bolawa ke dinokwane ha Dibakiso yena e bile mmatamene ya phelang ka ho rekisa jwala. ✓✓ (2)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 7.6 Ke ha Mmamasolomane a kena qwaketsano ya Tsekiso le Tsietsi ka sehlotho, a rohaka Tsietsi a mo jwetsa kamoo e leng ntja kateng le kamoo a seng a sa mmatle kateng hahae moo, yaba Tsietsi o mo sotha ditsebe tsena. ✓✓ (2)
- 7.7 Ke ha Mmamasolomane a eba le ngwana le moruti Moshebi. Ke ha motswalle wa Mmamasolomane a eba le dikamano tsa lerato le iepolesa. Ke ketsahalo eo ho yona mme wa Mohanuwa a ileng a siya ntata Mohanuwa a ya le banna ba bang. ✓ (1)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 7.8 Sebapolo ha a nyale tjena hobane o ne a nyetse mosadi ya neng a sa tshepahale ya ileng a kgikgitha le banna ba bang a ntse a le teng. ✓ (1)
- 7.9
- Thuto ya hore 'Tsa habo moshanyana ha di jewe' hobane mohla a holang o tla di tseka.
 - Ho ba meharo ho ka o bitsetsa bomadimabe.
 - Ho hodiswa ka thata o hloriswa ho ka fetola pelo ya motho.
 - Boiphetetso ha bo atlehise motho. ✓✓ (2)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 7.10 Tomatso ke hore Motjhesi o ne a ithorisa kamoo a tjhesang banana kateng empa o ile a tsietswa ke Tseleng ka ho mo nkela vene a ba a mo palamisa ka morao ho yona e le monga yona yaba batho ba a mo tsheha. ✓✓ (2)

- 7.11 E ntshetsa poloto pele ka tsela ya hore mapolesa a ne a seohlele Tsietsi a mo tsuma nyene le bosiu, le yena Tsietsi o iphumane a se a lokela ho baleha ha a ne a ile ha Letotolo a sa tsebe hore ke hahae. ✓ (1)
- 7.12 Mohanuwa ke mohanyetsi. ✓ O kgahlanong le Tsietsi, mme sena o se totobatsa ka ho ikana hore o tla tsuma Tsietsi nyene le bosiu le ho mmatlela lemulwana le tlo mmolaya. ✓ (2)
- 7.13 E, o kgonne. Haesale ditsietsi di hlwa Tsietsi setha ho tloha boseyeng ba hae ha a shwellwa ke ba lelapa la hae ho fihlela a ba a tshwarwa ke mapolesa ha a qeta ho bolaya diphofu tsa hae kaofela. ✓✓ (2)
- 7.14 - Ke ne ke tla kgaohana le yena ka kgotso, mme ka ipatlela kgarebe e nngwe ka ha senkanganang se nthola morwalo.
 - Ke ne ke tla buisana le yena ke mo bontshe phoso eo a e etsang ebe ha morao re be re lokisa ditaba tsa rona
 - Ke ne ke tla mo hlokomedisa ✓ ke be ke mo eletse hore ha o le motho, botshepehi le boitlhompho ke ntho ya bohlokwa bophelong. ✓✓ (3)
- [Tshwaya e le nngwe feela]** [25]

POTSO YA 8: DIEPOLLO – T Seema

ELA HLOKO: Hona empa e le tataiso feela!

Selelekela

Tikoloho e akaretsa sebaka, nako e kgethehileng le maemo a bophelo. Tikoloho e tshwaetsa tsela ya mopphetwa ya tihadimo ya bophelo. Moqoqo ona o tla sekaseka kamoo tikoloho e thusitseng ho ntshetsa kgohlano pele kateng.

Seabo sa tikoloho ntshetsopeleng ya kgohlano

Ke a dumela hore tikoloho e na le seabo kgohlano eo bapphetwa ba bang le yona. E ka ba kgohlano ya ka ntle kapa ya maikutlo empa bobedi ba tsona di ka qholotswa ke tikoloho eo bapphetwa ba iphumanang ba le ho yona. Mona mongodi o re bopela setshwantsho sa tikoloho eo leruo la diphoofolo e leng lona le bontshang katleho ya monna. Sena se iponahatsa ha Theko a nyahlatsa maele a Basotho a hore 'monyala ka pedi o nyala wa hae'. Re mmona a nkela kgaitsemi ya hae ngwana e leng Diepollo ka le reng ntata Diepollo ha a qeta ho nyala. Diepollo o holetse moo Lekokwaneng. O ne a hodiswa ke malomae le mofumahadi wa hae. Ba ne ba mo hodisa jwalo kaha eka ke ngwana wa bona.

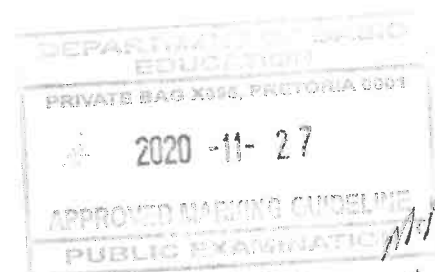
Mohlang a neng a sa hlatswa dikgamelo malomae o ile a mo tshepisa ho mo romella habo Mahlwenyeng. Sena sa mo makatsa kaha o ne a tseba bomalome e le bona batswadi ba hae. Ka tsatsi le leng Diepollo a utlwela hore malomae o batla ho mo nyadisa ho Mothofeela hobane a ne a re o batla dikgomo tsa hae tse ileng tsa salla morao ha ntata Diepollo a ne a nyala. O ile a utlwela ka sena ha a ne a tswetse kante ka baka la ho fahlwa ke mosi ka mokgorong. Ke moo a ileng a nka qeto ya ho baleha lapeng. Qetong eo o ile a leba Mahlwenyeng moo a ileng a utlwela hore ke habo. O ile a qetella a fihlile lapeng habo Mahlwenyeng.

Phethelo

Ke ka mabaka a akareditsweng ka hodimo ke bonang tikoloho e bile le seabo ntshetsopeleng ya kgohlano pakeng tsa Diepollo le malomae Theko hoo re ileng ra bona Diepollo a qetelletse a iphile dimenyane.

[25]**POTSO YA 9: DIEPOLLO – T Seema**

- 9.1 Ketsahalo ya ha Diepollo a ya kgotla moo a ileng a bona nkgono Motsokapere a tshwerwe a apere letairi feela. ✓✓ (2)
- 9.2 Bo thusitse ntshetsopeleng ya poloto hobane mohla Diepollo a utlwelang ka morero wa malomae wa ho mo nyadisa Mothofeela, o ile a qala a hahlaula a batlana le batswadi ba hae. ✓✓ (2)
- 9.3 Karaburetso ya motsamao wa mmele. ✓ E thusa ho totobatsa botebo ba kamoo boloi bo kgohlatseng kateng le tsela eo baloi ba tebileng kateng ha ba phethisa mesebetsi ya bona ya ho loya batho. ✓ (2)
- 9.4 - Ho thusitse ka keletso eo Mmamolete a ileng a e fa Diepollo ya hore a ye Mazenod moo a tlang ho hlakisetwa ka ditaba tse leqephe la koranta
- Mmamolete o ile a bala lesedinyana leo yaba o kopa Diepollo ho hlobola a mo lekola qholong a fumana letshwao le boletsweng pampitshaneng eo. ✓✓ (2)
- 9.5 Ke ha rangwane Leemisa a ne a batla ho kenela MmaDiepollo ka mora lefu la ntata Diepollo, mme MmaDiepollo a hana yaba o a thoba lapeng leo. ✓✓ (2)
- 9.6 Tomatso ke hore Mmapelepele o kgahlanong le Leemisa ha a rekisa dikgomo hore a ise Diepollo sekolong, o re ke tshenyo ya tjelele feela o itebatsa hore kgomo tseo tse rekiswang ke tsa Diphapang ntata Diepollo. ✓✓ (2)
- 9.7 Diepollo haesale a qetela Zeblon mohlang a neng a kena sekgweng a baleha mapolesa a neng a entse thibella tseleng. ✓ (1)
- 9.8 Di rarabantse bophelo ba Diepollo ka hore mapolesa a ne a dula a phenyekolla moo a dulang teng ka sepheo sa ho fumana lesedi le ka ba lebisang ho Zeblon. ✓ (1)
- 9.9 A qholotsa maikutlo a bohloko. ✓ Re bona motswalle wa Diepollo a sena qenehelo ho Diepollo hobane Diepollo o rata Zeblon ka pelo yohle ya hae. Bakeng sa hore a mo eme nokeng o a mo phoqa le ho mo nyahamisa. ✓✓ (2)
- 9.10 - Thuto ya hore motho o lokela ho itseba hore hantlentle o tswa lelokong lefe.
- Ha ho na ntho e ka dulang e patehile ho ya ho ile.
- O se tshepe motho hobane a ka o kenya tsietsing jwalo kaha Dikengkeng a entse ho Diepollo. ✓✓ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 9.11 Ntlhakemo ke ho bontsha hore ha se metswalle yohle eo motho a ka e tshepang hobane e meng ke bomaloma a fodisa.✓✓ (2)
- 9.12 E, mongodi o kgonne ho reha Diepollo lebitso. Sohle seo Diepollo a se tsebileng ka yena, ha a se bolellwa ke motho, o ne a iphumanela sona ka boyena ka tsela ya mohlolo.✓✓ (2)
- 9.13 - Ke ne ke tla tela kaha ho ne ho se mokgwa oo nka mo fumanang ka wona hoba re ile ra arohana ho le hobe a lelekiswa ke mapolesa.
 - Ke ne ke tla iphumanela molekane e mong kapa ke itulele ke sa nyalwa jwalo ka yena Diepollo✓ kaha ke ne ke tla be ke lekile feela ke hlotswe ke maemo a ditaba.✓✓ (3)
- [Tshwaya e le nngwe feela, mme maikutlo a mohlalobuwa a nepahetseng le ona a ananelwe]** [25]

POTSO YA 10: MME – NP Maake

ELA HLOKO: Hona empa e le tataiso feela!

Selelekela

Tikoloho e akaretsa sebaka, nako e kgethehileng le maemo a bophelo. Tikoloho e tshwaetsa tsela ya mophetwa ya tshadimo ya bophelo. Moqoqo ona o tla sekaseka kamoo tikoloho e thusitseng ho ntshetsa kgohlano pele kateng.

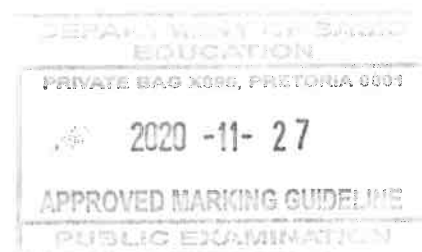
Seabo sa tikoloho ntshetsopeleng ya kgohlano

Ke a dumela hore tikoloho e na le seabo kgohlano eo bapphetwa ba bang le yona. E ka ba kgohlano ya ka ntle kapa ya maikutlo empa bobedi ba tsona di ka qholotswa ke tikoloho eo bapphetwa ba iphumanang ba le ho yona. Mohla mofumahadi wa Thollo wa Matatiele a neng a re o tlo mmatla o ile a fumana a se a nyetse a bile a na le bana ba babedi. Mofumahadi a hloleha ho bua se mmeha moo ho fihlela a ba a shwa. Sena se bakwa ke hore o ne a se na matla a ho phephetsa diqeto tsa monna wa hae jwalo kaha e le motho ya tswang mahaeng. Re mmona a etsa qeto ya hore o tliho batla bodulo ho e na le hore a re o batla monna wa hae. Ha a se a tswetse ka ntle o bua a le mong hore a ke ke a senya kgotso eo a e bonang e kganya lapeng lena le letjha la Thollo. Sena se re kumela ka kgohlano ya maikutlo eo Mme a bileng le yona kaha o se a bile a itella hore a seke a ba le monna ka baka la kgotso eo Mmateboho a mo amohetseng ka yona. Kgohlano ena ya maikutlo o ile a e hatella hore ho se be le motho le ya mong ya bonang hore ha a thaba.

Phethelo

Ke ka mabaka a akareditsweng ka hodimo ke bonang tikoloho e bile le seabo ntshetsopeleng ya kgohlano hoo re boneng Mme a qetelletseng a hlokahtse a sa ka a bolela se mmehileng motseng wa Sebokeng.

[25]

MP
EM
M.

POTSO YA 11: MME – NP Maake

- 11.1 Tomatso e hlalishwa ke hore motho ya neng a tlo nyalla Thollo ha a tswalane le yena, ke motswalle feela wa komponeng empa batho ba mmona a tshwana hantle le Thollo. ✓✓ (2)
- 11.2 A re bolella hore Thollo o rata ngwanana enwa, mme e ka nna yaba o ne a bua ka yena nako le nako, ke ka hoo motswalle wa hae ya tlo mo nyalla a buang eka o a mo tseba. ✓✓ (2)
- 11.3 Le entse hore Diseko a tjodietse Bafokeng kaha o ne a halefisitswe ke mokgwa oo ba neng ba seolla Mmateboho ka wona. ✓✓ (2)
- 11.4 Ho re bolella hore ke motho ya sa tsotelleng ba bang ya itjhebileng a le mong le lelapa la hae feela. ✓ (1)
- 11.5 Bo ne bo bakwa ke hore o ne a tshaba hore o tla senoleha hore ke mang, mme sephiri sa hae se be pepeneneng. ✓✓ (2)
- 11.6 O ne a bona eka o tlo sotleha, mme le bana ba hae ba tlo phela ha bohloko kaha o nyalwa ke motho wa komponeng, mme ba ne ba re batho ba komponeng ke dikwata. ✓✓ (2)
- 11.7 - Mongodi o hlalishitse maemo a sa kgolweheng ka ho etsa hore Mme a siye ngwana wa hae Matatiele ebe ha ho le ka mohla o le mong a buang ka yena.
- Ka ho etsa hore Mme le Thollo ba se ke ba kopana le ka mohla o le mong leha ba phela sebakeng se le seng.
- Ketsahalo eo Thollo a dumelang hore ho be le motho ya hlokaletseng eo a sa mo tsebeng ebe o dumela hore tshebeletso ya phupu ya hae e tshwarelwe hahae. ✓✓ (2)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 11.8 Bothong ba hae o ne a le lerato a bile a tshepahala ke ka hoo a neng a sa rate ho ja batho tsuo. ✓ (1)
- 11.9 E susumeditse ke kamohelo e mofuthu le lerato tseo Mme a ileng a di lemoha ho Mmateboho yaba o etsa qeto ya ho se senye botle boo. ✓ (1)
- 11.10 Dikeledi o ne a utlwisitse bohloko ke Tsekiso le boThabisile yaba o nka qeto ya ho ba swabisa ka ho nyalwa ke Thollo. ✓✓ (2)
- 11.11 Lelapa la ha Diseko le ne le sa tjhakelwe ke batho empa Mme o ile a etsa bonnete ba hore seo se a fetoha hoo batho ba ileng ba ba thusa Diseko ho tima hlaha mohla ntlo ya hae e neng e tjha. ✓ (1)
- 11.12 Ke molwantshuwa. Kgohlano e iponahatsang paleng ena e amana le yena jwalo kaha e le moo Tsekiso le Bafokeng ba ileng ba mo etsa hampe. ✓✓ (2)
- 11.13 Ntlhakemo ya mongodi ke ho bontsha hore banna ba bang ha ba na botshepehi ebile ba hloka tsotello. Sena se totobatswa ke boitshwaro ba Thollo ba ho siya mohatse Matatiele ebe o fihla a nyala e mong Sebokeng. ✓✓ (2)

- 11.14 Ke maikutlo a kgalefo.✓ Mmateboho o ntse a ikokobeditse ha ba bohadi ba hae ba ntse ba mo seolla, mme Thollo bakeng sa hore a mo sireletse o ntse a butswela kganare ho ya pele.✓✓

(3)
[25]

POTSO YA 12: TUTUDU HA E PATWE – M Mahanke

ELA HLOKO: Hona empa e le tataiso feela!

Selelekela

Tikoloho e akaretsa sebaka, nako e kgethehileng le maemo a bophelo. Tikoloho e tshwaetsa tsela ya mophetwa ya tshadimo ya bophelo. Moqoqo ona o tla sekaseka kamoo tikoloho e thusitseng ho ntshetsa kgohlano pele kateng.

Seabo sa tikoloho ntshetsopeleng ya kgohlano

Ke a dumela hore tikoloho e na le seabo kgohlano eo bapphetwa ba bang le yona. E ka ba kgohlano ya ka ntle kapa ya maikutlo empa bobedi ba tsona di ka qholotswa ke tikoloho eo bapphetwa ba iphumanang ba le ho yona. Dikgapane o fihlile motseng ona wa Thabure a tlilo sebetsa. O ile a fumana mosebetsi sekolong sa Sedibeng. Ho fihleng ha hae o ne a sebetsa ka boitelo. A le mafolofolo a bile a ikemiseditse ho ruta baithuti ba banana ho itshireletsa kgahlano le mafu a tshwaetsang. O ne a ba ruta thuto ya Life Orientation. Ha a ntse a ruta, Nthoto o ile a bona eka mosuwetsana o bua ka yena. A bolella mmae. Sena sa baka kgohlano pakeng tsa mistrese Dikgapane le Mmanthoto mmoho le basadi ba motseng moo. Mmanthoto o ile a tla sekolong ho tla hlapola mistrese. Batho ba motse wa Thabure le bona ba tshwaya Dikgapane phoso haele moo Mmanthoto a ile a phoqeha mohlang a neng a tlo tjoditsa mistrese. Ba bolella hore hoja Dikgapane a se rute bana ba bona ka tsa thibelo ya pelehi, ekabe Mmanthoto a sa hoboseha jwalo. Ketsahalo ena e bakwa ke ho hloka tsebo ntlheng tsa thuto ho bakwang ke maemo a bophelo a neng a rena motseng oo. Dikgapane bakeng sa hore a emele ntlhakemo ya hae, o ile a fetoha, a tshwana le matitjhere ohle a Sedibeng moo. A qalella ho ithuta ho nwa disaeda. A hloka kgalemelo baneng ba sekolo.

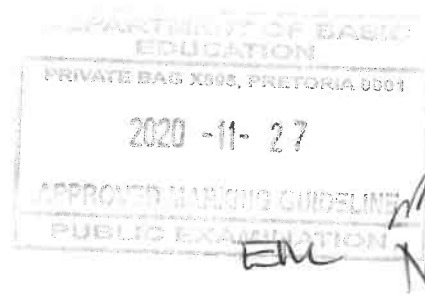
Dikgapane o iphumane a se a wetse morerong wa Thebe o neng e bakwa ke lefufa leo Thebe a neng a e na le lona ho Tutudu hoo a bileng a qetelletse a se a tshepetswe mosebetsi wa ho bua le setjhaba mabapi le ho senya Tutudu lebitso. Ha nako e ntse e tsamaya a iphumana, mme a fetohela Thebe. A ba le kgohlano le Thebe kaha jwale o ne a se a bolella Tutudu ka merero yohle ya Thebe.

Phethelo

Ke ka mabaka a akareditsweng ka hodimo ke bonang tikoloho e bile le seabo ntshetsopeleng ya kgohlano hoo re boneng Dikgapane a iphumanang a wela mahlakoreng a mabedi a yona.

Hlokomela: Taba ya hore tikoloho e na le seabo tabeng ya kgohlano ke ntlha e ke keng ya pheiswa kahoo e ke ke ya e ba le mahlakore a mabedi.

[25]

POTSO YA 13: TUTUDU HA E PATWE – M Mahanke

- 13.1 Maikutlo a ho makala. ✓ Ntefeleng o ne a bontshitse ho rata Motsamai empa kajeno o se a fetotse mawa, o batla Tutudu, mme sena se makaditse mmae. ✓ (2)
- 13.2 A hlakisa ntlha ya hore banana ba motseng oo ke bonkelemorohong, mme bohle ba tswepeletse titjhere Tutudu mahlo/A hlakisa ntlha ya hore batho ba kang titjhere Tutudu ba ne ba le mmalwa mme e mong le e mong o ne a ipatla a nyetswe ke yena. ✓✓ (2)
- 13.3 Dikgapane o ile a fetola maikutlo a hae yaba ha a sa kena morerong wa Thebe kahoo Thebe o ne a hloka motho ya ka mo thusang ho senya lebitso la Tutudu. ✓✓ (2)
- 13.4 Thebe o lekile makgobonthithi ohle ho senya Tutudu lebitso ho baithuti le ho setjhaba ka kakaretso empa nnete e ile ya hlahella ha Ntefeleng a se a bolella setjhaba hore o ronngwe ke Thebe ho tla hulela Tutudu molekong. ✓✓ (2)

Hlokomela: Karabong ena mohlalobuwa ha a buile ka ditaba tsa leshano le sa atlehang la Thebe, a bile a bontshitse le ditlamorao tsa leshano leo, a nepe.

- 13.5 O ile a ba rekela jwala yaba o ba bolella hore titjhere Tutudu ha a ruteha ebile o sa ntse a tlo ba sotla ho feta kamoo a ntseng a ba sotla kateng. ✓✓ (2)
[Ha mohlalobuwa a hlakisitse ditaba tse builweng ke Thebe tse senyang titjhere Tutudu lebitso, a nepe]
- 13.6 Ho ne ho bakwa ke hore sekolo se ne se balellwa ho dikolo tse holofetseng ka nako e telele, mme a ne a sa kgolwe hore ho ka ba le tse ntle tse buelang ka sona/ Matitjhere a sekolo seo a ne a tseba hore ha ho letho le letle leo a le entseng ho ntlafatsa maemo a sekolo ke ka hoo a neng a swabile/ Ba lemoha hore Tutudu enwa eo ba sa mmatleng o tla ka dintle tse thoholetswang ke mohlalobi. ✓✓ (2)
- 13.7 E re hopotsa ha a ne a ile kantorong ya Mosuwehlooho Tselapedi a ilo mmolella hore o batla ho fa bana dibuka kaha mosebetsi wa kajeno o lokela ho etswa kajeno. ✓ (1)
[Ha bahlalobuwa ba bua ka tsohle tse entsweng ke titjhere Tutudu letsatsi la pele feela dikolo di butswa, ba nepe]
- 13.8 A re kumela hore o na le kelello e tjhatsi, mme o tseba ho lahlehisa mohlala kapele. ✓ (1)
- 13.9 Dikgapane o fihlile Thabure a ikemiseditse ho sebetsa ka thata feela eitse ha Mmanthoto a mo hlasela o ile a be a se a wela motjheng o tshwanang le wa matitjhere a mang kaofela. ✓✓ (2)
- 13.10 - Ho bopa tharahano ka tsela ya hore jwale Thebe o se a hloka batshehetsi kahoo a ngoka setjhaba hore morero o nne o phethehe.
- Ho bopa tharahano ka hore Dikgapane o ne a bolella Tutudu merero ya Thebe yohle e mebe, mme a kgone ho itshireletsa. ✓✓
[Tshwaya e le nngwe] (2)

- 13.11 Ntlhakemo ya mongodi ke hore batswadi ba Thabure ha ba tsebe ho hodisa bana hantle, ba a ba bokotsa le ho ba senya.✓
- Mmanthoto o ile a hlapola Dikgapane athe ngwana eo wa hae o se a ithwetse.
 - Mmantefeleng ha a ka a kgalema ngwana ha a ntse a re o rata Tutudu ho fihlella ngwana wa hae a ba a hoboseha mahlong a setjhaba kaofela.✓
- (2)

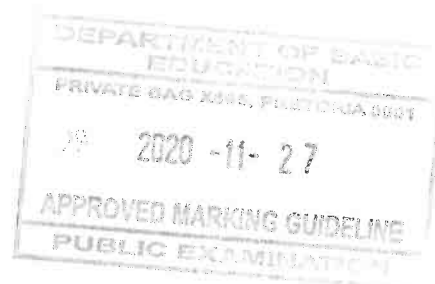
[Tshwaya ntlhakemo le tshehetso e le nngwe feela e bontshang bofokodi ba batswadi kgodisong ya bana le ho hloka tsebo dintlheng tsa thuto.]

- 13.12 E, o kgonne. Mesebetsi e metle ya Tutudu e dula e pepesehile kamehla e sa patehe, mme leha dira di re di a mo hatella, o kgona ho hlahisa hlooho hape.✓✓
- (2)

- 13.13 Ke ikutlwa ke halefile.✓
- Ha ho letho le lebe leo Tutudu a le entseng bathong ba bang ha e se ho etsa mosebetsi wa hae empa batho ha ba mo tshware hantle.
 - Setjhaba sa Thabure se bone hore diphetho tsa sekolo sa bona di bile mpe ka nako e telele empa eitse hoba Tutudu a fihle di ile tsa ntlafala, feela se ntse se kgema le Thebe.✓✓
- (3)

[Tshwaya maikutlo le tshehetso e le nngwe feela]

[25]

MP
EM M.

POTSO YA 14: KE QATI E A LOMISANWA**Selelekela**

Bohlale le sebete ke makgabane a thoholetswang setjhabeng. Mohlabani wa sebele o ne a ipabola ka makgabane ana a mabedi, mme le ditshomong phoofolo e neng e na le makgabane ana a mabedi e ne e tlotlwa.

Bohlale le sebete ho tshomo ya Moshanyana wa Sankatana

Ke a dumela hore bohlale le ho ba sebete ke matshwao a bokgabane a tlotlwang le ho thoholetswa Tshomo ena e ne e sebedisetswa ho jala moya wa ho ba sebete le ho ba bohlale ho bahlabani ba Basotho. Kgodumodumo e ile ya ja setjhaba kaofela, mme Moshanyana wa Sankatana a kgona ho e fekisa ka lebaka la ho ba sebete le ho ba bohlale, mme a kgona ho pholosa setjhaba se neng se le ka hara mpa ya kgodumodumo.

Le thokong ena ke ntse ke dumellana le mohopolo o reng bohlale le ho ba sebete ke matshwao a bokgabane. Morena Moshoeshe e ne e le mothehi wa setjhaba sa Basotho. O ne a le bohale ntweng, mme o ipabotse ha Bakoena ba ne ba le ntweng le Ramonaheng, moo ba ileng ba rititla mara a hae ba ba ba mo hapela dikgomo tse ngata, ha ho tla thwe ke 'Moshwashwaila'. O ne a hlole Chopho ka ho sebedisa balaodi ba bohlale ntweng, e leng Nketu le Ramakoane (Makoanyane). Ntweng o ne a sa bontshe mohau wa letho moo o sa hlokeheng teng, athe ba hlokang tshireletso o ne a ba amohela ka sepheo sa ho hodisa setjhaba sa hae.

Ntlhakemo

Ke a dumela hore bohlale le ho ba sebete ke matshwao a bokgabane tlotlwang le ho thoholetswa. Ditemeng ka bobedi makgabane a bohlale le sebete a hlaheletse ka ho otloloha:

Moshanyana wa Sankatana o bontshitse sebete se babatsehang ka ho hlasela phoofolo e neng e tshajwa ke bohle. Bokgabane ba ketso ena bo bonahala moo setjhaba se ileng sa mo etsa morena wa sona. Sena se bontsha hore sebete se a tlotlwa, ha bokwala bo eiseha.

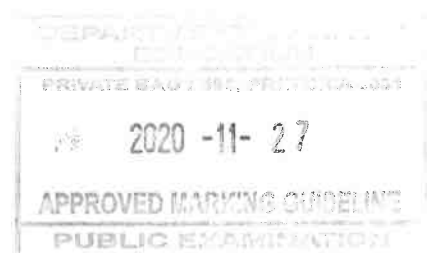
Ramonaheng o ne a le bohale ntweng empa morena Moshoeshe o ile a ba hlola. Moshoeshe o bontshitse bohlale le bonatla ka ho hlola mara a Batlokoa. Bohale ba hae e bile ho qala ka ho hleka Ramonaheng ya neng a tshajwa, e le hore mara a kang a boChopho a hle a qate mehatla.

[25]**POTSO YA 15: KE QATI E A LOMISANWA**

15.1	Morena Masopha. ✓	(1)
15.2	Ke Bakhothu. ✓	(1)
15.3	Ke ho hlasela ka tshohanyetso/Ho hlaselwa o sa lebella. ✓✓	(2)
15.4	Ha a hlasela o tlisa botsitso lebothong la hae. ✓✓	(2)
15.5	Masopha o ne a le sebete. ✓ Ha a ne a le ntweng o ne a se na qenehelo ho ba direng. ✓	(2)

- 15.6 Ke leano le letle✓ hobane a ka tiisa le ho hodisa mabotho a hae ka masole a ba direng a fokolang.✓✓ (3)
- 15.7 O matlafatsa mohopolo wa hore ha a ke a ipolele, o bolelwa ke diketso tsa bohlabani ba hae ntweng.✓✓ (2)
- 15.8 Ha Kgoho a ntse a lelera a batlana le dijo o ile a kopana le Tlhapi.✓✓ (2)
- 15.9 Sebaka seo Kgoho a neng a phela ho sona se ne se na le kgotso le kgutso, ✓ athe ha e le moo Tlhapi le Leeba ba neng ba phela teng ho ne ho e na le dilalome. ✓ (2)
- 15.10 Bofokodi ba yona bo boholo ke ba hore ha e ka hlaselwa ke dilalome e ka sitwa ho itwanela kapa ho itshireletsa. E lerata, mme seo se ka e kenya tsietsing.✓✓ (2)
[Maikutlo a mohlalobuwa a ananelwe ha feela a utlwahala.]
- 15.11 - Motho o lokela ho mamela ha a eletswa.
 - Motho o lokela ho sheba poloheho ya hae pele a ikenya kotsing.✓✓ (2)
[Tshwaya e le nngwe]
- 15.12 Di ne di le kotsi bophelong le tokolohong ya Kgoho kaha di ka ja Kgoho.✓✓ (2)
- 15.13 Ba ile ba eletsa Kgoho ho se etse lerata kaha ho e na le dibatana tse ka behang bophelo ba Kgoho kotsing.✓✓ (2)
[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO**POTSO YA 16: SEYALEMOYA – RH Moeketsi****ELA HLOKO: Hona empa e le tataiso feela!****Sekgobo sa Tshifanalehata – J Radebe****Selelekela**

Methokgo ya Sesotho ke ditlamatlama tse tjhekwang tseo dingaka tsa Basotho di yeng di di kopanye ka tsela e itseng, e tsejwang ke tsona di le ding ho phekola mafu a itseng a neng a tshwenya mehleng ya kgale. Di ne di kgona le ho phekola masea ka methokgo e kang boletjwetlane le e meng, di bile di kgona ho phekola mafu a mangata a neng a hlasela Basotho.

Thunthetso ya methokgo ya setso

Ke dumellana le mohopolo o reng Ramanaka o thuntheditse setso sa Basotho ka ho sebedisa neo ya hae ya ho ba ngaka ya setso hampe. Tholang o ne a e na le pitso ya ho ba ngaka ya setso. O ne a e na le moya o neng o mo tshwenya haholo. Moya oo o ile wa ba wa mo kgannela matsohong a Ramanaka ya neng a tsejwa e le ngaka ya popota. Ka baka la mona le lefufa leo Ramanaka a ileng a ba le tsona ha a lemoha hore Tholang o na le moya o matla ho feta wa hae, o ile a sebedisa setso sena sa Basotho hampe ka hore a kopanye meriana ka tsela e tlang ho tsherehanya Tholang. O ile a atleha ho etsa seo.

Batswadi ba Tholang ba ile ba ya ho Ramanaka ho ya laola hore ebe ngwana bona o felletse kaha Tholang a ne a sa ba bolella hore o ya kae. Ba kgethile ho ya ho Ramanaka hobane ba ne ba tseba hore ke makgwerenkwa wa ngaka. Ha ba fihla moo ba kopana le mohlolo. Ba fumana ngwana wa bona a tshereantswe a fetotswe ntho esele. Ba utlwa bohloko haholo kaha ba ne ba tshepile hore Ramanaka o tla kgona ho mo fehlela hantle.

Ntlhakemo

Ke dumellana le ntlha ya hore Ramanaka o thuntheditse setso sa Basotho ka ho sebedisa neo ya hae hampe. Bakeng sa hore a thuse Tholang hantle hore e tle e be ngaka ya popota jwalo ka yena, re mmona a ba le pelo e tletseng mafito ha a lemoha matla a moya wa Tholang. Sena se sentse botle ba setso e le ka nnete.

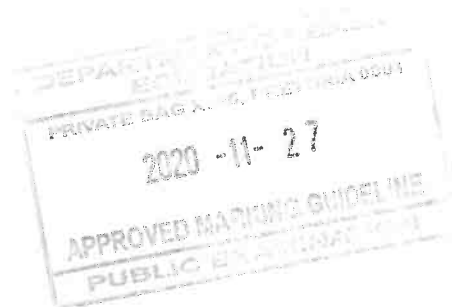
[25]**POTSO YA 17: SEYALEMOYA – RH Moeketsi****'MME MPOLAYE – A Moloi**

- 17.1 Ke hobane yena ha a na boitshwaro bo botle kaha o na le dikamano tsa marato le barwetsana ba banyane. ✓✓ (2)
- 17.2 Sefako o ikahlola ka tsela ya ho ikutlwisana bohloko ha a utlwa mantswe ana kaha o a tseba hore yena o na le dikamano tse ding tse ka thoko tsa marato. ✓✓ (2)
- 17.3 Ke ha a lemoha hore Mmantwa ke ngwana wa mosebetsimmoho le yena e ieng Moremi. ✓✓ (2)

EM
M

- 17.4 - Ho senya ngwana ka ho mo dumella ho ba le dikamano tsa marato le batho ba baholo
- Ho amohela ditjhelete tse tswang mohlankaneng wa moradiae✓✓
[Tshwaya e le nngwe feela] (2)
- 17.5 Moremi ke monna ya tshepahalang ya ratang lelapa la hae ha Sefako e le monna ya sa tshepahaleng lapeng la hae ya nang le dikamano tsa marato ka thoko.✓✓ (2)
- 17.6 Ke kgohlano ya ka ntle.✓ Ke kgohlano e bakwang ke ditsela tse sa tshwaneng tsa ho hodisa ngwana pakeng ya Moremi le Dineo. ✓ (2)
- 17.7 Mmantwa le Sefako ba ne ba e ya habo Mmantwa ho ya bua ka taba ya ho ima ha Mmantwa empa eitse ha Sefako a lemoha hore ntata Mmantwa ke mosebetsimmoho le yena yaba o se a kenya koloi mafura hoo qetellong e ileng ya ba phetola.✓✓ (2)
- 17.8 Re ne re lebelletse ho bona se tlang ho etsahala pakeng tsa Sefako le Moremi ha ho hlahella taba ya hore Sefako ke yena ya sentseng Mmantwa feela mongodi ha a hlakise ntlha eo.✓✓ (2)
- 17.9 Ke sa kgalefo. Dineo o hlolehile ho kgalemela ngwana hoo a ileng a ba a qetella a fumane kotsi ya koloi. ✓✓ (2)
- 17.10 Ha a atleha. Moremi o lekile ka hohle ho bontsha moradi tsela e lokileng feela a hlolwa ka baka la mosadi wa hae ya neng a senya ngwana. ✓✓ (2)
- 17.11 E, o atlehile hobane qetellong ya tshwantshiso ena Mmantwa o pheta mantswe ana a reng: 'Mme mpolaye' hobane mmae o hlolehile ho mo kgalemela, a mo dumella ho etsa dintho tse sa lokang. ✓✓ (2)
- 17.12 Ke ne nka itshwabela✓ mme ke kope tshwarelo kaha boitshwaro ba ka bo seng botle bo baketse ngwana wa ka mathata.✓✓ (3)

[25]

POTSO YA 18: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**ELA HLOKO: Hona empa e le tataiso feela!****Selelekela**

Setso ke mokgwa wa ho phela wa morabe o mong le o mong. Basotho jwalo ka setjhaba se seng le se seng le bona ba na le setso seo ba se latelang ha ba etsa tsa bona. Setso sa Basotho se ama dintlha tse kang tswalo ya ngwana, kgodiso ya ngwana, lebollo, lenyalo le dintho tse ngata tseo Basotho ba di boulellang.

Setso le tswelopele.

Ke dumellana le mohopolo o reng setso se ntse se na le seabo bophelong ba tswelopele. Molefi ke ngwana ya holetseng Mafotholeng. O tseba mekgwa le meetlo ya Basotho. O bile o na le tsebo ya hore methokgo ya Basotho e a sebetsa. Ka baka la thuto eo a ileng a e fumana, re mmona a se a ikakgetse ka setotswana bojakaneng. O se a nena bosotho ba hae ka hore a re ditlhare tsa Sesotho ha di na molemo. Mmae le kgaitshedie ba lekile ho mo eletsa empa a hana ho nka keletso ya bona. O ne a tshheditswe ke ntate Pitso ha a ntse a etsa tsena. Qetellong o ile a bona hore ho ratana le ngwanana ya sa rutehang ke ho itlotlolla le ho itheola seriti. Kahoo o ile a mo nyahlatsa ha a se a dula Maseru ka baka la tswelopele eo a neng a nahana hore o se a kene ho yona. Sena se bontsha hore o lahla setso sa hae kaha Montsheng o ne a ile a mo kgethelwa kgale ka batswadi ba hae. Kelello ya Molefi e ile ya kgeloha haholo yaba ha batle ho lemoswa hohang ka tsa setso.

Mapetla e ne e le moloai ya lonya. O ne a le mona, mme a sa batle ho bona Molefi a atleha. Ka lebaka leo o ile a sebetsa Molefi ka ditlhare hore a tle a tsherehane. Sena o ne a se etsa ka thuso ya Ngatane le Ramafothole ba neng ba sebetsa le Molefi dikantorong tsa ditoloko Maseru. Bobedi bona bo ne bo rokella ditlhare setulong sa Molefi. Mofammere o lekile ho lemosa Molefi ka sena seo boNgatane ba mo etsang sona feela a teha kalala kaha Molefi o ne a se a furalletse setso sa hae ho tu!. Molefi a hana hehehe ho sebetswa ka meriana ya setso hoo qetellong a ileng a ba a fellwa ke mosebetsi. A kula haholo a ba a shwa lehlakore. Ha ho se ho etsahetse tsena yaba hona Pitso a dumelang ho tsamaya le sware sa hae ho ya batlela Molefi ngaka ya setso.

Ntlhakemo.

Ke dumellana le mohopolo ona. Mongodi o atlehile ho bontsha hore setso se ntse se na le seabo bophelong ba tswelopele. Molefi o sentse bophelo ba hae ka ho hana dikeletso tse malebana le hore a tiiswe ka methokgo ya setso. O qetelletse a se a kula a bile a tebetswe le mosebetsing. Hoja a se ikgantshetse setso sa habo a ka be a sa hlahelwa ke tse mo hlahetseng

[25]**POTSO YA 19: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**

19.1 O ne a halefisitswe ke hore ke hona a neng a tseba hore Jwalane o na le ngwana le moratuwa e mong ntle le yena. ✓✓

(2)

19.2 Molefi o tlohile lapeng Mafotholeng a hlomphe a bile a ratana le ngwana ya sa rutehang feela eitse hoba a sebetse Maseru o ile a fetohela Montsheng a mmona e se e le ngwanana ya kwalehileng. ✓✓

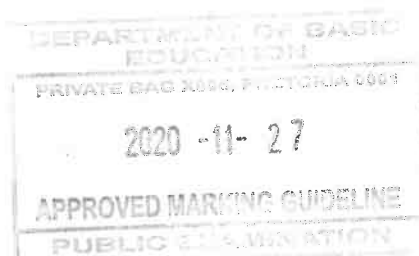
(2)

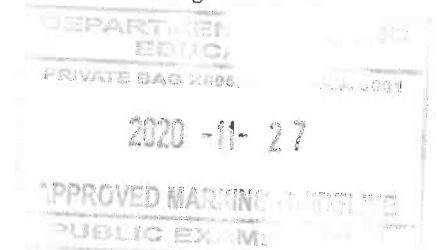
EM

M.P.
M.

- 19.3 Ke sehalo se phoqang le ho nyenyefatsa. ✓ Jwalane ha a bontshe ho ikwahlaya ka ho ba le dikamano tse ding tsa marato empa o phoqa Molefi ka hore a ka nna a lata dikgomo tsa hae tsa bohadi ha a batla. ✓ (2)
- 19.4 Mongodi o sheba banana ba rutehileng ka leihlo la hore ha ba na boitshwaro bo bottle hohang papisong le ba sa rutehang ke ka hona a ba hlahisang e le diotswa le matahwa. ✓✓ (2)
- 19.5 Ke sebakadi se nang le pelokeletsi. O eletsa motswalle wa hae Molefi ka dinako tsohle leha Molefi a sa mo mamele. ✓✓ (2)
- 19.6 Ke ba le maikutlo a kgalefo/teneha. ✓ Morongwe o tshwarisitse Molefi lefika ka ho mo neta ka molato oo e seng ya hae/O hanne ho bekwa ha a ne a nyalwa/ Morongwe o bile le dikamano tsa marato le banna ba bang a se a ntse a nyetswe. ✓
[Tshwaya maikutlo le tshehetso e le nngwe feela] (2)
- 19.7 Tumelo ya sekreste le ya setso. ✓ Pitso le mora wa hae ba kgolwa bojakaneng, ba kgahlano le ho tiiswa ka methokgo, mme Disebo le Mojabeng bona ba kgolwa setsong kahoo ba batla hore Molefi a fumantshwe thuso ya methokgo. ✓ (2)
- 19.8 Ke kgohlano ya kantie. ✓ Ke kgohlano pakeng tsa bodumedi ba Sekreste le ba Setso. ✓ (2)
- 19.9 Ke ho raranya diketsahalo tsa tshwantshiso ka tsela ya hore Mapetla a nne a senye bophelo ba Molefi ka ho mo loya ka methokgo. ✓✓ (2)
- 19.10 Tebello ya babadi e ne e le ho bona Molefi a fumane thuso a fodile a swabisitse Mapetla empa seo ha se etsahale. ✓✓ (2)
- 19.11 Tlholo dingolweng ke ha bottle bo hlola bobbe. ✓ Mongodi o hlolehile ho hlahisa tlholo hobane bobbe boo Mapetla a neng a bo reretse Molefi bo ile ba atleha hoo Molefi a ileng a ba a qetella a se a kula haholo. ✓✓ (2)
- 19.12 Ke ne ke tla mo lokolla hore a kgutlele habo kaha o tla be a ntlhotse, mme a mpontshitse hore ha a ikemisetsa ho aha motse.
 Ke ne ke tla buisana le yena ✓ ke mmontshe kotsi le bobbe ba seo a se etsang ebang ke hlotswe ke kope thuso ya baholo ba rona. ✓✓ (3)

[25]

POTSO YA 20: LEJWE LA KGOPIISO – T Letshaba

ELA HLOKO: Hona empa e le tataiso feela!

Selelekela

Ka Sesotho lentswe la ntate le ahelwa lesaka ka tlong hobane e le yena hlooho ya lelapa. Ntate o lokela ho ba boemong boo a kgonang ho sebeletsa lelapa la hae. Malapeng a mang, mosebetsi wa bomme ke ho hodisa bana le ho hlokomela lelapa. Ke ka hona basadi ba bang ba sa sebetseng hobane banna ba a ba sebeletsa jwalo kaha e le ditshiya tsa malapa.

Ho hloleha ho ba hlooho ya lelapa ha Tsietsi**Mohlalobuwa ya dumellanang le sehlooho**

Ke dumellana le mohopolo o reng Tsietsi e bile hlooho ya lelapa ka ho sebetsa lethathameng la mabenkele a Mohlouwa e le matjekelane kapa molebedi. Kaha o ne a sa lefuwe tjhelete e lekaneng ho ka phedisa lelapa la hae, yena le basebetsimmoho ba ile ba bona ho lokela hore ba kena mohwantong. Sena ba ne ba se etsa hore ba tle ba nyollelwe meputso.

Leha ho le jwalo Mohlouwa o ile a hana ho ba nyollela moputso. Mohwanto wa boipelaetso o neng o hlophisitswe o ile wa fela, mme basebetsi ba kgutlela mosebetsing. Tsietsi o ne a ntse a sebetsa hantle ho fihla a utlwa a se a bitsetswa kantorong ya mohiri wa hae. Ke moo a ileng a tebelwa teng. Sena se entse hore a hlolehe ho hlokomela lelapa la hae.

Phethelo

Ke hanana le mohopolo o reng Tsietsi o hlolehile ho ba hlooho ya lelapa. O ne a ntse a sebetsa, a kgona ho hlokomela lelapa la hae empa eitse hoba a lelekwe mosebetsing, o ne a se na boikgethelo ha e se ho dula lapeng. Ho hloleha ha hae ho ba hlooho ya lelapa ho bakilwe ke maemo ao Mohlouwa a ileng a mo kenya ho ona a hore a mo leleke mosebetsing.

Mohlalobuwa ya hananang le sehlooho

Ke hanana le mohopolo ona kaha Tsietsi o hlolehile le ho lokisa mokhukhu wa hae o neng o mo qabanya le mofumahadi wa hae kamehla ha dipula di na kaha o ne o kenya metsi ka tlong. Sena se entse hore a hloleha ho phethisa mosebetsi wa hae jwalo ka hlooho ya lelapa. Ho hloleha ha Tsietsi ho ba hlooho ya lelapa ho bakilweng ke ho sa sebetse ho mo susumeleditse hore a qetelle a se a ipolaisa kgera.

Mothating ona Naledi o ne a qwaketsana kgafetsakgafetsa le Tsietsi a re a ilo batla mosebetsi. Kaha lebaka la Mohlouwa la ho tebela Tsietsi e ne e le hobane Naledi a ile a mo hana, Naledi o ile a bona ho lokela hore a ratane le Mohlouwa hore a tle a kgutlisetse Tsietsi mosebetsing, hore e tle e be hlooho ya lelapa e kgonang ho hlokomela lelapa la yona. Sena ha se a ka sa phethahala. Naledi o ile a nna a tswela pele ho ratana le Mohlouwa hobane a ne a hloka motho ya mo hlokomelang lapeng kaha ke mona hlooho ya lelapa e se e qwela ka hara letsina, mme tlala ke ya bojadikata lapeng.

Phethelo

Ka lehlakoreng le leng ke dumellana le mohopolo ona o reng Tsietsi o hlolehile ho ba hlooho ya lelapa. Ke ka hoo Naledi a ileng a qetella a se a ratana le Mohlouwa. Tsietsi

AP
EM M.

o ne a se a sa sebetse a bile a hana ho ya batla mosebetsi. O ile a ikakgela ka setototswana letsineng ho e na le hore a batle mosebetsi.

Hlokomela: Mohlahlobuwa wa boraro ya dumellanang feela a ntse a shebile lehlakore le hananang le mohopolo ona o lokela ho di momahanya ebe o hlahisa ntlhakemo ya hae.

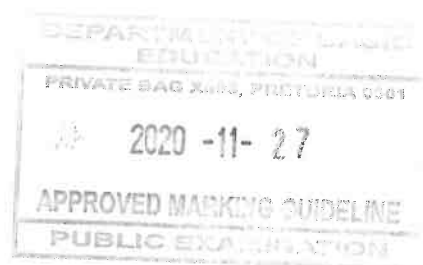
[25]

POTSO YA 21: LEJWE LA KGOPISO – T Letshaba

- 21.1 Ka tlhopheho eo lelapa la ha Tsietsi le iphumanang le le ka hara yona. ✓✓ (2)
- 21.2 Ke hobane o ne a re ke mahlabaphiyo, mme ke bona ba hlohlelleditseng basebetsi ho kena mohwantong wa boipelaetso. ✓✓ (2)
- 21.3 E re bontsha hore mongodi o sheba basadi e le batho ba sa tshepahaleng ba hlohang semelo se setle. ✓✓ (2)
- [Motshwai a ele hloko karabo e nepahetseng e bontshang bofokodi ba bomme ho ya ka mokgwa oo mongodi a ba hlahisitseng kateng]**
- 21.4 Mongodi o sebedisitse tlhaho ho senola bofuma boo lelapa la ha Tsietsi le neng le phela ka hara bona ka ho etsa hore ha pula e na e be mokhukhu wa bona o tlala metsi ebe qhefeqhefe ka ntle mona jareteng. ✓✓ (2)
- 21.5 O ne a tllilo lemosa Naledi ka hore taba ya ho ratana ha Naledi le Mohlouwa e se e tsejwa ke batho bohle. ✓ (1)
- 21.6 A kgalefo. Pheleu ke mohiruwa jwalo ka basebetsi bohle, mme o lokela ho kgema le bona ha ba e na le ditletlebo.
A tshwabo. ✓ Ke swabiswa ke ho bona motho e moholo a hloleha ho emela nnete. ✓ (2)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 21.7 Ke kgohlano ya kantle. ✓
- E pakeng tsa bofuma le borui. Mohlouwa o sebedisa borui ba hae ho nkela Tsietsi mosadi le mosebetsi
 - E pakeng tsa dibapadi tse pedi e leng Tsietsi le Mohlouwa ba sa okgelaneng mollo.
 - E pakeng tsa dibapadi le tlhaho e leng lelapa la ha Tsietsi le maemo a lehodimo a sa jeseng ditheohelang.
 - E pakeng tsa dibapadi le maemo a sepolotiki – Tsietsi ha a fumantshwe ntlo ya RDP jwalo ka batho ba bang. ✓
- (2)
- 21.8 Ke menyengetsi ya hore Mohlouwa le Naledi ba a ratana. ✓ Ka baka la menyengetsi ena Tsietsi o ile a bolaya bohle ba neng ba mo eme kapele ho kenyelletswa le bana ba hae. ✓ (2)
- 21.9 E re bopela tlhekelo – ke moo re tsebiswang ka dibapadi, sesosa sa kgohlano, kamano ya dibapadi, tikoloho le nako. ✓✓ (2)
- 21.10 Ketsahalo eo ho yona Mohlouwa a ileng a roma Pheleu ho lata Tsietsi hore a tlo mo tebela.
Ketsahalo eo Mohlouwa a ileng a roma Pheleu hore a ilo mmatlela ditaba ho basebetsi. ✓ (1)

- 21.11 Phanyeho e hlahella ka tsela ya hore re le babadi re ne re lebelletse hore ha Naledi a se a ratana le Mohlouwa, Tsietsi o tla kgutlisetswa mosebetsing empa seo ha se a etsahala. Pheletso ya Thapelo le Tsietsi ha e a hlakiswa. ✓✓ (2)
[Tshwaya e le nngwe feela]
- 21.12 Tlholo ke ha botle bo hlola bobele. ✓ Mongodi o hlolehile ho hlalisa tlholo kaha Tsietsi o ile a hloleha ho fihlella ditabatabelo tsa hae bophelong, mme a qetella a bolaile batho ba neng ba eme tseleng ya hae. ✓ (2)
[Ha mohlalobuwa a fane ka dintlha tse bontshang bohle bao ba ikentseng lejwe la kgopiso bophelong ba Tsietsi a nne a nepe]
- 21.13 Ke ikutiwa ke sithabetse maikutlo ✓ Sena se bontsha kgethollo e iponahatsang kaha batho ba bang ba ahetswe matlo, mme Tsietsi yena ha a ahelwa hape Thapelo le Tsietsi ke diyathoteng di bapile empa Tsietsi ke yena ya fellwang ke mosebetsi a le mong. ✓✓ (3)
[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

MP
EM M.

